

22/2017

STATSREVISORERNE
RIGSREVISIONEN

Rigsrevisionens beretning om

Forsvarets forudsætninger for at løse sine opgaver

afgivet til Folketinget med Statsrevisorernes bemærkninger

1849
147.281
237
1976
114.6
22.480
908

September 2018

22 /
2017

Beretning om Forsvarets forudsætninger for at løse sine opgaver

Statsrevisorerne fremsender denne beretning med deres bemærkninger til Folketinget og vedkommende minister, jf. § 3 i lov om statsrevisorerne og § 18, stk. 1, i lov om revisionen af statens regnskaber m.m.

København 2018

Denne beretning til Folketinget skal behandles ifølge lov om revisionen af statens regnskaber, § 18: Statsrevisorerne fremsender med deres eventuelle bemærkninger Rigsrevisionens beretning til Folketinget og vedkommende minister.

Forsvarsministeren afgiver en redegørelse til beretningen.

Rigsrevisor afgiver et notat med bemærkninger til ministerens redegørelse.

På baggrund af ministerens redegørelse og rigsrevisors notat tager Statsrevisorerne endelig stilling til beretningen, hvilket forventes at ske i januar 2019.

Ministerens redegørelse, rigsrevisors bemærkninger og Statsrevisorernes eventuelle bemærkninger samles i Statsrevisorernes Endelig betænkning over statsregnskabet, som årligt afgives til Folketinget i februar måned – i dette tilfælde Endelig betænkning over statsregnskabet 2017, som afgives i februar 2019.

Henvendelse vedrørende
denne publikation rettes til:

Statsrevisorerne
Folketinget
Christiansborg
1240 København K
Telefon: 33 37 59 87
Fax: 33 37 59 95
E-mail: statsrevisorerne@ft.dk
Hjemmeside: www.ft.dk/statsrevisorerne

Yderligere eksemplarer kan
købes ved henvendelse til:

Rosendahls Lager og Logistik
Herstedvang 10
2620 Albertslund
Telefon: 43 22 73 00
Fax: 43 63 19 69
E-mail: distribution@rosendahls.dk
Hjemmeside: www.rosendahls.dk

ISSN 2245-3008
ISBN trykt 978-87-7434-574-9
ISBN pdf 978-87-7434-575-6

Statsrevisorernes bemærkning

BERETNING OM FORSVARETS FORUDSÆTNINGER FOR AT LØSE SINE OPGAVER

Ifølge forsvarsloven skal Forsvaret råde over styrker, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de fastsatte opgaver – bl.a. skal Forsvaret kunne deltage i NATO-opgaver inden for et givent varsel, foretage suverænitetshævdelse og løse andre myndighedsopgaver.

Denne beretning handler om, hvorvidt Forsvarets fregatter, inspektionsskibe og kampvogne har tilstrækkeligt udstyr, bliver tilstrækkeligt vedligeholdt og har en tilstrækkelig besætning med de rette kompetencer til at blive indsat i operationer og tilmeldt beredskab. Forsvaret råder over 3 fregatter, 4 inspektionsskibe og 38 kampvogne.

Forsvarsministeriet vurderer, at de pålagte beredskaber og indsættelser, fx i Arktis, er løst tilfredsstillende. Undersøgelsen viser dog en række eksempler på, at der har manglet udstyr og besætningsmedlemmer i forhold til, hvad Forsvaret selv anser som nødvendigt for at kunne løse sine opgaver.

Statsrevisorerne finder det utilfredsstillende, at Forsvarsministeriet ikke har sikret, at fregatter, inspektionsskibe og kampvogne har haft de nødvendige forudsætninger for at leve op til Forsvarets egne mål for en tilfredsstillende opgaveløsning. Mangel på udstyr og besætningsmedlemmer har gjort Forsvaret sårbart og udgør en risiko for Forsvarets løsning af opgaver med beredskab og indsættelse.

Statsrevisorerne finder det tilfredsstillende, at Forsvaret, i tilfælde af at beredskabet udløses, generelt vil prioritere at klargøre og indsætte de bedst fungerende enheder.

Statsrevisorerne finder det relevant, at Forsvarsministeriet vil styrke styringen og tilsynet med Forsvarets opgaveløsning.

STATSREVISORERNE,
den 12. september 2018

Peder Larsen
Henrik Thorup
Klaus Frandsen
Søren Gade
Henrik Sass Larsen
Villum Christensen

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Introduktion og konklusion	1
1.1. Formål og konklusion	1
1.2. Baggrund	3
1.3. Revisionskriterier, metode og afgrænsning	7
2. Forsvarets målopfyldelse	11
2.1. Fregatterne	11
2.2. Inspektionsskibene	19
2.3. Kampvognene	25
2.4. Forsvarsministeriets videre arbejde med styring	33
Bilag 1. Metodisk tilgang	34
Bilag 2. Ordliste	38

Rigsrevisionen har selv taget initiativ til denne undersøgelse og afgiver derfor beretningen til Statsrevisorerne i henhold til § 17, stk. 2, i rigsrevisorloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 101 af 19. januar 2012.

Rigsrevisionen har revideret regnskaberne efter § 2, stk. 1, jf. § 3 i rigsrevisorloven.

Beretningen vedrører finanslovens § 12. Forsvarsministeriet.

I undersøgelsesperioden har der været følgende ministre:

Nicolai Wammen: august 2013 - juni 2015

Carl Holst: juni 2015 - september 2015

Peter Christensen: september 2015 - november 2016

Claus Hjort Frederiksen: november 2016 -

Beretningen har i udkast været forelagt Forsvarsministeriet, hvis bemærkninger er afspejlet i beretningen.

---

1. Introduktion og konklusion

1.1. FORMÅL OG KONKLUSION

1. Denne beretning handler om Forsvarets forudsætninger for at løse sine opgaver med fregatter, inspektionsskibe og kampvogne. Forsvarets hovedopgaver er at kunne hævde det danske riges suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens, integritet og sikkerhed. Dette kræver bl.a., at Forsvarets kapaciteter, herunder fregatter, inspektionsskibe og kampvogne, har forudsætningerne for at løse deres opgaver tilfredsstillende, dvs. har tilstrækkeligt udstyr i rette vedligeholdelsesstand samt en tilstrækkelig besætning med de rette kompetencer. Forsvarets opgaver er bl.a. kendetegnet ved, at Forsvaret skal kunne stille kapaciteterne til rådighed i Danmark eller NATO-regi inden for et givent varsel.

Baggrunden for denne undersøgelse er, at Forsvaret tidligere har haft problemer med opgaveløsningen med andre kapaciteter. Fx viste Rigsrevisionens beretninger om anskaffelsen og opgaveløsningen med Forsvarets EH-101 helikoptere fra 2008 og 2012, at Forsvaret ikke kunne løse de opgaver, som helikopterne blev anskaffet til, og at helikopterne ikke havde de nødvendige forudsætninger for at løse opgaverne tilfredsstillende. Derudover viste beretningen om Forsvarsministeriets effektiviseringer, at Forsvarets materielsituation medførte udfordringer for Forsvarets kapaciteter i 2015.

Fregatter, inspektionsskib og kampvogn fra det danske forsvar.

Foto: Forsvarsministeriet

2. Formålet med undersøgelsen er at vurdere, om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Rigsrevisionen besvarer følgende spørgsmål i beretningen:

- Har fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene haft de nødvendige forudsætninger for at kunne løse alle deres opgaver, dvs. beredskab, indsættelse og uddannelse, tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne målsætninger?

Rigsrevisionen har selv taget initiativ til undersøgelsen i oktober 2017.

KAPACITETER

En kapacitet består af platforme, fx fregatter, og besætningsmedlemmer, fx skibschefer og styrmænd.

EH-101 HELIKOPTER

Forsvaret har siden 2007 haft EH-101 helikoptere, der løser eftersøgnings- og redningsopgaver. Helikopterne kan under indsættelse udføre opgaver med taktisk tropstransport.

NATO'S BEREDSKABER

Forsvaret bidrager til en række NATO-beredskaber. Det betyder, at Forsvaret skal kunne indsættes som del af en international operation inden for et fastsat antal dages varsel.

BEREDSKABSVARSEL

Beredskabsvarsel er det antal dages, som Forsvaret får til at klargøre fx kampvognene til indsættelse, når NATO-beredskabet udløses.

INDSÆTTELSE

Anvendes i beretningen som fællesbetegnelse for, når skibe og kampvogne deltager i internationale missioner eller løser myndighedsopgaver, fx fiskeriinspektioner eller farvandsovervågning.

OPERATIV EVNE

En kapacitets operative evne angiver kapacitetens evne til at løse sine opgaver. Der indgår både udstyr og besætningsmedlemmer samt besætningernes uddannelsesniveau i vurderingen af den operative evne.

FORSVARET

Forsvaret henviser i denne beretning til styrelserne Værnsfælles Forsvarskommando og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelsen i Forsvarsministeriets koncern.

FORSVARSMINISTERIET

Forsvarsministeriet henviser i denne beretning til hele Forsvarsministeriets koncern, dvs. både departementet og de underliggende styrelser.

UDDANNELSE

Uddannelse henviser i denne beretning til, at besætningerne på kapaciteterne uddannes til at kunne indsættes eller varetage beredskaber.

KAMPVOGNSENHED

En gruppe med et fast antal kampvogne, der løser en opgave.

KONKLUSION

Rigsrevisionen vurderer, at Forsvarsministeriet ikke har sikret, at fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse alle deres opgaver tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne målsætninger herfor.

Forsvarsministeriet har fremhævet, at pålagte beredskaber og indsættelser er løst tilfredsstillende. Undersøgelsen viser dog eksempler på, at fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene ikke har haft de nødvendige forudsætninger for at løse alle deres opgaver tilfredsstillende, og at det også har haft konsekvenser for opgaveløsningen med beredskab og indsættelse. Generelt er Forsvaret på disse områder meget sårbar og har svært ved at leve op til egne målsætninger for opgaveløsningen.

Forsvaret råder over 3 *fregatter*, hvoraf én er tilmeldt NATO-beredskabet og kan indsættes, mens de 2 øvrige bruges til uddannelse. De 2 fregatter, der bruges til uddannelse, har i 2016 og 2017 manglet besætningsmedlemmer eller udstyr i forhold til, hvad Forsvaret selv har fastsat som nødvendigt, for at de kan løse deres opgaver. Rigsrevisionen vurderer, at manglende besætningsmedlemmer bl.a. har mindsket udbyttet af uddannelsesforløbet for den fregat, der skal overtage NATO-beredskabet og indsættelsesopgaven fra 2018.

Inspektionsskibene har i 2016 og 2017 manglet udstyr og besætningsmedlemmer i forhold til, hvad Forsvaret selv har fastsat som nødvendigt, for at inspektionsskibene kan løse deres opgaver under indsættelse. I 22 ud af 24 måneder i 2016 og 2017 har mindst ét af inspektionsskibene haft en for lav operativ evne, hvilket hovedsageligt skyldes manglende besætningsmedlemmer. I 3 måneder af 2016 manglede der bl.a. på det ene inspektionsskib et besætningsmedlem, der skulle have løst vigtige militære opgaver under indsættelsen.

Driften af *kampvognene* har været udfordret i 2016 og 2017. Mange kampvogne har ikke været i køreklar stand, og Forsvaret har ikke haft et tilstrækkeligt antal kampvogne klar til brug i den kampvognsenhed, der varetog beredskabet i 2016 og 2017. I 2017 har Forsvaret haft én kampvognsenhed tilmeldt til NATO's højeste beredskab, hvilket betyder, at Forsvaret skal kunne have kampvognsenheden klar med ganske få dages varsel. På trods af at kampvognene har skullet være klar til udsendelse inden for ganske få dage, er der 5 måneder af 2017, hvor Panserbataljonen ikke har haft det tilmeldte antal kampvogne klar ud af det samlede antal kampvogne, som de råder over.

Forsvarsministeriet har i forbindelse med undersøgelsen oplyst, at departementet vil styrke styringen og tilsynet med Forsvarets opgaveløsning.

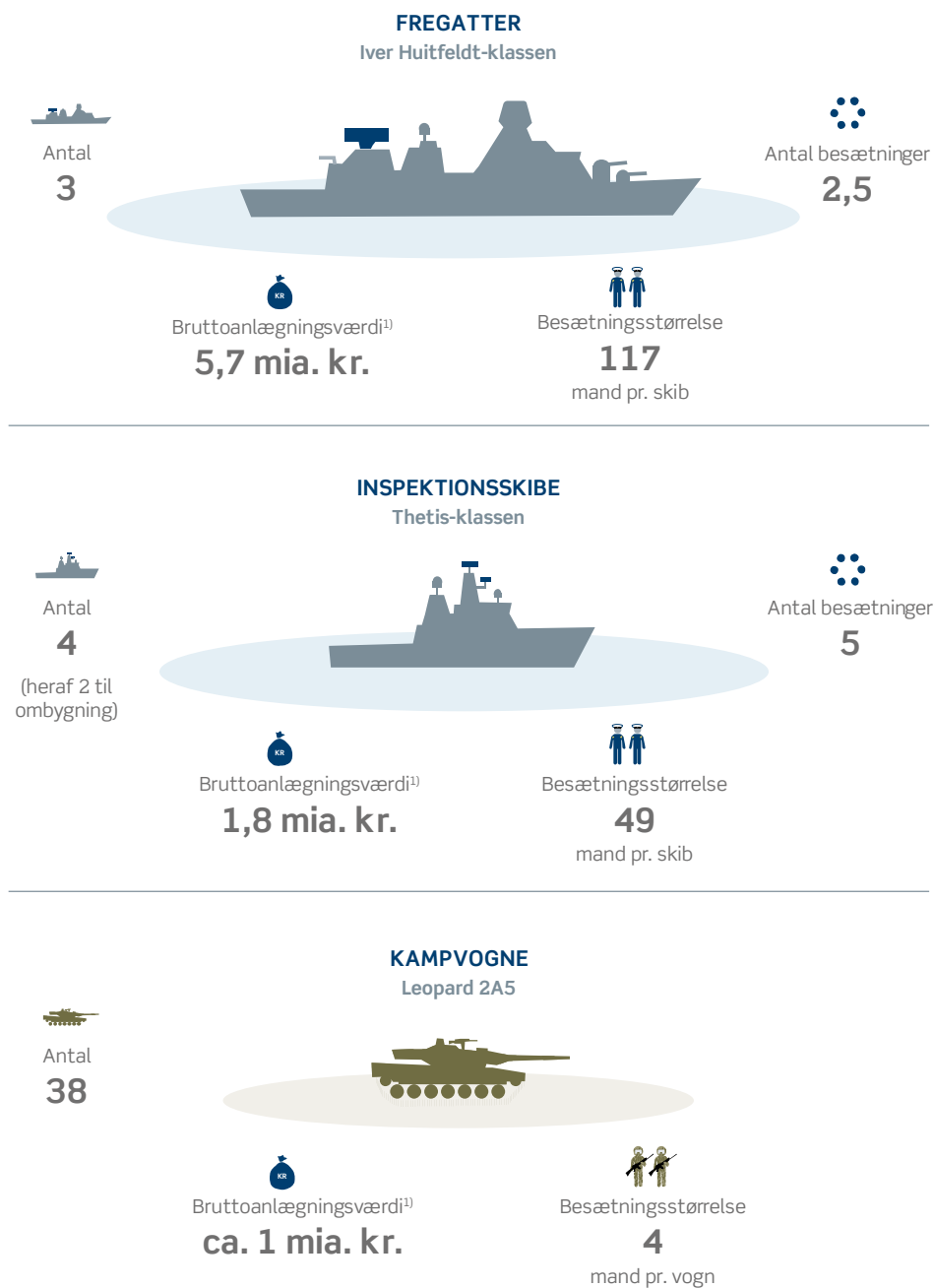

1.2. BAGGRUND

3. Fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene er væsentlige elementer i det danske forsvar. Figur 1 viser oplysninger om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene.

FIGUR 1

FORSVARETS FREGATTER, INSPEKTIONSSKIBE OG KAMPVOGNE

¹⁾ Bruttoanlægningsværdien henviser til den bruttoværdi, som materiellet er opgjort til i Forsvarets lager.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvarsministeriet.

Figur 1 viser, at Forsvaret råder over 3 fregatter, som Forsvaret modtog i 2014 og 2015. Fregatterne er normeret til en besætning på 117 mand. Forsvarsministeriet har på baggrund af Forsvarsforlig 2013-2017 fastsat, at de 3 fregatter skal have 2 fulde besætninger og én vedligeholdelsesbesætning med 53 mand. På baggrund af en aftale i Forsvarsforligskredsen om, at fregatterne fremadrettet skal løse opgaver i Arktis, har ministeriet fastsat, at fregatterne skal have 3 fulde besætninger fra 2019. Forsvaret har i 2017 haft én fregat, som er indsat og tilmeldt NATO-beredskabet, én fregat, hvor besætningen er under uddannelse til beredskab, og én fregat, der bruges til forskellige opgaver, herunder uddannelse, skolesejlad, test af udstyr og fremvisninger. Ud over fregatterne råder Forsvaret over 2 fleksible støtteskibe, som i NATO-regi kategoriseres som fregatter. Ministeriet har oplyst, at Forsvaret vurderer, hvilke beredskaber og indsættelser der skal varetages af henholdsvis fregatterne og de fleksible støtteskibe.

Forsvaret råder over 4 inspektionsskibe, som Forsvaret modtog i 1991 og 1992. Inspektionsskibene er ved at blive ombygget i forbindelse med anskaffelsen af nye helikoptere og gennemgår samtidig en generel modernisering. Ombygningen betyder, at Forsvaret kun har haft 2 af inspektionsskibene til rådighed i 2016 og 2017. Et inspektionsskib er normeret til en besætning på 49 mand, og Forsvaret har 5 besætninger til de 2 skibe, som løser opgaver. Der skal kontinuerligt være 2 inspektionsskibe indsat i Arktis, og de 5 besætninger skiftes til at være ombord. 2 af besætningerne er ombord, 2 afvikler ferie og overarbejde, og den sidste besætning står vagt ved det skib, der ligger ved kaj i forbindelse med ombygningen.

PANSERBATALJONEN

Panserbataljonen er Hærens kampstyrke, der råder over forskellige kapaciteter, herunder 32 kampvogne. Panserbataljonen tilmelder kampvognene til NATO-beredskabet og gennemfører uddannelse af kampvognsenhederne hertil.

Forsvaret råder over 38 kampvogne, hvoraf 32 er tilknyttet Panserbataljonen og bruges til NATO-beredskabet og til uddannelse til beredskab. De 32 kampvogne i Panserbataljonen er fordelt på et antal kampvognsenheder og i en pulje, der kan erstatte kampvogne, der er til reparation eller eftersyn. Forsvarets 6 resterende kampvogne er tilknyttet Hærens Kamp- og Ildstøttecenter. Forsvarsministeriet har oplyst, at en enkelt kampvogn ikke i sig selv er en kapacitet, men vil blive indsat som del af en samlet kampgruppe. Undersøgelsen handler om de 32 kampvogne, der hører under Panserbataljonen og varetager uddannelses- og beredskabsopgaven.

Kampvognene er i gang med en såkaldt midlife-update, der er en opdatering, som skal forbedre kampvognene og forlænge deres levetid til 2035. Opdateringen foregår fra 2017 til 2021 med en løbende indfasning af de opdaterede kampvogne frem mod 2021. Det fremgår af aktstykket om opdateringen (Akt 18 04/11 2016), at opdateringen vil have betydning for Forsvarets mulighed for at indsætte kampvognene i internationale operationer. Forsvaret forventer på den baggrund ikke at kunne tilmelde en kampvognsenhed til beredskabet i 2020.

Fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes opgaver

4. Forsvarets opgaver er fastsat i forsvarsloven. Opgaverne fremgår af boks 1.

BOKS 1

FORSVARETS OPGAVER

- § 3. Forsvaret skal som en integreret del af NATO i samarbejde med de allierede styrker kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar af NATO's område i overensstemmelse med alliancens strategi.
- § 4. Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelse af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.
- § 5. Forsvaret skal kunne deltage i løsningen af tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande i og uden for NATO såvel i Danmarks nærområde som globalt.
- § 6. Dansk forsvar skal med militære midler kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.
- § 7. Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre løse andre opgaver.
- § 8. Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de i § 3-7 nævnte opgaver.

Kilde: forsvarsloven.

Forsvarsloven fastsætter, at Forsvaret bl.a. skal kunne deltage i NATO-opgaver, foretage suverænitetshævdelse og løse myndighedsopgaver. Derudover fremgår det, at Forsvaret skal råde over styrker, som gør det muligt at løse de fastsatte opgaver. Det fremgår af lovbetragtningerne til forsvarsloven, at Forsvaret skal sikre dette ved, at fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes besætninger uddannes til at kunne indsættes i operationer og tilmeldes beredskab.

Herudover udgør folketingsbeslutninger om internationale indsættelser en væsentlig del af de politisk fastsatte målsætninger for Forsvarets opgaveløsning. Derudover fastsættes rammerne for Forsvarets opgaveløsning i forsvarsforlig. Forsvarsforlig 2013-2017 indeholder bl.a. eksempler på, hvordan Forsvaret kan indsætte sine kapaciteter i internationale missioner. Forsvaret skal fx kunne indsætte 2 store skibe med kort varsel eller have ét stort skib udsendt i længerevarende missioner. Søværnets store skibe er fregatter og fleksible støtteskibe. Forsvarsministeriet har oplyst, at Forsvaret fastsætter, om det er en fregat eller et fleksibelt støtteskib, der skal indsættes, afhængigt af hvad der passer bedst til den pågældende opgave.

Forsvaret omsætter forsvarsloven og rammerne fra forsvarsforliget til konkrete opgaver i årlige handlingsprogrammer. Fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes opgaver består af indsættelse i internationale operationer eller i Arktis, varetagelse af NATO-beredskaber og uddannelse til at kunne indsættes i operationer eller tilmeldes NATO-beredskabet.

Fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes opgaveløsning fra 2014 til 2017

5. Fregatterne har været indsat til at bekæmpe pirateri, som eskorte for en transport af kemiske våben fra Syrien i 2014 og har indgået i en amerikansk hangarsskibsgruppe til støtte for den internationale koalitions indsats mod ISIL i Syrien og Irak i 2017. Derudover har én af fregatterne været tilmeldt NATO-beredskabet i 2016 og 2017. Endvidere uddannes de 2 fregatters besætninger, der ikke er indsat i operationer eller tilmeldt beredskab, til at kunne indsættes i operationer eller tilmeldes NATO-beredskabet.

Inspektionsskibene er indsat i Arktis hele året, hvor de løser flere forskellige opgaver, herunder suverænitetsbevarelse og myndighedsopgaver såsom søredning og fiskeriinspektioner. Det ene inspektionsskib sejler normalt ved Grønland, og det andet sejler normalt ved Færøerne, men inspektionsskibe kan disponeres derhen, hvor der måtte være behov for dem inden for Arktisk Kommandos operationsområde.

Kampvognene har senest været indsat i 2014, hvor der var 3 kampvogne samt én i reserve i Afghanistan. Derudover har Forsvaret i perioden 2016-2018 tilmeldt én kampvognsenhed til NATO-beredskabet som del af en samlet bataljonskampgruppe med flere af Hærens kapaciteter. Beredskabet har været delt mellem 2 af Forsvarets kampvognsenheder, så der har været én kampvognsenhed, som har varetaget beredskabet i 2016 og 2017, og en anden, der overtager beredskabet i 2018. Den kampvognsenhed, som skal overtage beredskabet i 2018, er blevet uddannet i 2016 og 2017.

Forsvarsministeriets vurdering af opgaveløsningen

6. Forsvarsministeriet har oplyst, at fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver i form af konkrete indsættelser og beredskaber. Forsvarsministeriet anser på den baggrund kapaciteterne for at være uddannet i rette omfang. Det fremgår fx af ministeriets ledelsesinformation fra september 2017, at fregatterne og inspektionsskibene har løst deres opgaver tilfredsstillende, jf. boks 2.

BOKS 2

UDDRAG FRA FORSVARSMINISTERIETS LEDELSESINFORMATION VEDRØRENDE FREGATTER OG INSPEKTIONSSKIBE

Fregatter

Opgaveløsning: Opkøring og vedligeholdelse af fregatter til beredskaber er gennemført som planlagt. Peter Willemoes er tilmeldt beredskabet i 2017 og har været indsat i Cooperative Deployment. Niels Juel er certificeret til NATO-beredskab 2018 efter gennemførelse af øvelsen Danish Operational Sea Training.

Inspektionsskibe

Suverænitetsbevarelse: Opgaven er gennemført med den planlagte indsættelse af inspektionsskibe i Arktis.

Uddannelse: Vedligeholdende uddannelse af inspektionsskibe er gennemført som planlagt.

Prognose for fremadrettet opgaveløsning

Indsættelse i opgaveløsning forventes generelt gennemført som planlagt i 2017. Forsvarets skibe er uddannet, udrustet og certificeret til opgaverne i 2017 i overensstemmelse med planlægningen. Forsvaret er klar til at løse opgaverne i 2018.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af Forsvarsministeriets ledelsesinformation fra september 2017.

Det fremgår af boks 2, at Forsvarsministeriet anser fregatternes opgaveløsning for at være tilfredsstillende, da Forsvaret har haft en fregat tilmeldt beredskabet, der også har været indsat, og at den fregat, der skal overtage beredskabet fra 2018, er blevet certificeret som planlagt. Ministeriet anser ligeledes inspektionsskibenes opgaveløsning for at være tilfredsstillende, hvilket er baseret på, at inspektionsskibene har været indsat i Arktis, og at Forsvaret har gennemført vedligeholdende uddannelse af inspektionsskibene som planlagt. Ministeriet anser fregatterne og inspektionsskibene for at være uddannet, udrustet og certificeret til opgaveløsningen i overensstemmelse med planlægningen.

Kampvognene nævnes ikke særskilt i Forsvarsministeriets ledelsesinformation. I ledelsesinformationen fremgår der dog en samlet status for de enheder, som er tilmeldt NATO-beredskabet i 2017, og dem, der uddannes til at overtage beredskabet i 2018, herunder kampvognsenhederne. Det fremgår, at der er materielmæssige udfordringer, men ikke, om de specifikt vedrører kampvognene. I Forsvarets ledelsesinformation indgår Forsvarets kvalitative vurdering af kampvognenes operative evne. Forsvaret har i den forbindelse vurderet, at Forsvaret i hele 2016 og 2017 har kunnet udsende en komplet kampvognsenhed med et tilstrækkeligt antal kampvogne med komplette kampvognsbesætninger inden for beredskabsvarslet.

7. Ud over i ledelsesinformationen følger Forsvarsministeriet op på de 3 kapaciteter i kvartalsvise materielstatusrapporteringer. I rapporteringerne vurderer ministeriet driften af sine kapaciteter. Ministeriet har i hele undersøgelsesperioden vurderet driften af fregatterne og inspektionsskibene som tilfredsstillende. Ministeriet vurderede fra 4. kvartal 2015 til 3. kvartal 2016, at driften af kampvognene var mindre tilfredsstillende, da driftsproblemer gav konsekvenser for uddannelsen af kampvognsbesætningerne. Siden 4. kvartal 2016 har Forsvarsministeriet vurderet driften af kampvognene som tilfredsstillende, bl.a. fordi der blev taget 4 yderligere kampvogne i drift.

8. Rigsrevisionen undersøger i denne beretning Forsvarets forudsætninger for at løse sine opgaver på baggrund af Forsvarets egne mål for opgaveløsningen. Rigsrevisionen lægger til grund, at en tilfredsstillende opgaveløsning ikke kun indebærer, at Forsvaret har indsat kapaciteter, når det har været besluttet af regeringen og Folketinget, men også, at Forsvaret har sikret, at fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har de nødvendige forudsætninger for at varetage både beredskab, indsættelse og uddannelse tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne mål.

1.3. REVISIONSKRITERIER, METODE OG AFGRÆNSNING

Revisionskriterier

9. Formålet med undersøgelsen er at vurdere, om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne mål.

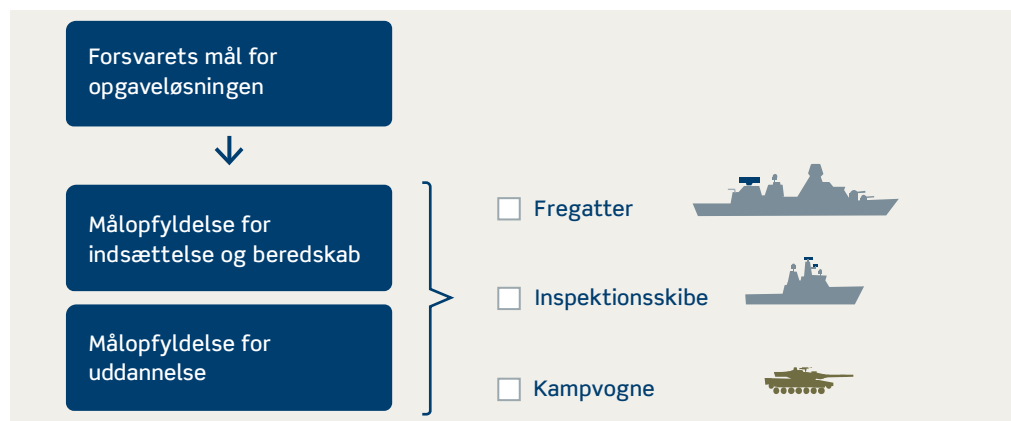
En tilfredsstillende opgaveløsning indebærer, at fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene løser de opgaver, der følger af forsvarsloven. Forsvaret omsætter forsvarsloven til konkrete opgaver i årlige handlingsprogrammer. Derudover indebærer en tilfredsstillende opgaveløsning, at fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver. Rigsrevisionen lægger til grund, at nødvendige forudsætninger indebærer, at kapaciteterne har udstyr i rette mængde og vedligeholdelsesstand og har en tilstrækkelig besætning med de rette kompetencer til at løse de opgaver, der fremgår af handlingsprogrammerne. Forsvaret har selv fastsat mål for fregatternes og inspektionsskibenes forudsætninger for at løse deres opgaver i form af mål for fregatternes og inspektionsskibenes operative evne. Rigsrevisionen undersøger derfor, om fregatterne og inspektionsskibene har haft en tilfredsstillende operativ evne. Forsvaret har ikke fastsat, hvor mange kampvogne der skal være klar til brug, for at kampvognene kan løse deres opgaver tilfredsstillende. Rigsrevisionen lægger derfor til grund, at Forsvaret skal råde over et tilstrækkeligt antal kampvogne til at løse opgaverne med beredskab og uddannelse til beredskab i forhold til Forsvarets egen normering af antallet af kampvogne i kampvognsenhederne.

10. Forsvarsministeriet har anført, at uddannelse ikke er en selvstændig opgave, men et middel til at gøre kapaciteterne i stand til at løse indsættelses- og beredskabsopgaverne. Ministeriet oplyser videre, at selv om der ikke er en en-til-en-sammenhæng, er der dog efter ministeriets opfattelse en sammenhæng mellem uddannelsesopgaven og indsættelses- og beredskabsopgaven. Rigsrevisionen tager udgangspunkt i de mål, som Forsvaret selv har opstillet for uddannelse af fregatter, inspektionsskibe og kampvogne, og Rigsrevisionens vurderinger er således baseret på Forsvarets egne dimensioneringer af og mål for opgaveløsningen.

11. Undersøgelsens opbygning er vist i figur 2.

FIGUR 2

UNDERSØGELSENS OPBYGNING

Kilde: Rigsrevisionen.

Undersøgelsen er opbygget i 3 afsnit, der handler om henholdsvis fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes opgaveløsning. Rigsrevisionen undersøger, om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse opgaverne indsættelse, beredskab og uddannelse tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne mål.

Metode

12. Rigsrevisionens undersøgelse er baseret på skriftligt materiale fra Forsvarsministeriet. Derudover har Rigsrevisionen holdt møder med og foretaget revisionsbesøg hos de relevante myndigheder under Forsvarsministeriet.

Undersøgelsen vedrører perioden 2014- 2017. Perioden er fastsat, fordi Forsvaret modtog de 3 fregatter i 2014 og 2015, og at der var indsat en fregat i 2014. Fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har dermed alle været enten indsat eller tilmeldt beredskab samt deltaget i øvelser i perioden. I beretningen indgår vurderinger af fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Disse vurderinger dækker perioden 2016-2017. Det skyldes, at der ikke foreligger data fra 2014 og 2015, da Forsvaret først i løbet af 2015 begyndte at måle skibenes operative evne og kampvognenes driftsstatus.

13. Rigsrevisionens vurdering af fregatternes og inspektionsskibenes forudsætninger for at løse deres opgaver er baseret på Forsvarets egne målinger af fregatternes og inspektionsskibenes operative evne i it-systemet Forstruk. Målingen af skibenes operative evne bygger på, om skibene har en tilstrækkelig vedligeholdelsesstand og funktionelt udstyr, og om besætningen er tilstrækkelig og uddannet. Der er forskellige krav til skibene, afhængigt af hvilken opgave de løser. Rigsrevisionen har i tabel 2, 3, 5, og 8 farvekodet målingerne af skibenes operative evne på baggrund af Forsvarets egne målkrav til skibenes operative evne, som fremgår af tabel 1 og 6.

14. Rigsrevisionens vurdering af kampvognenes forudsætninger for at løse deres opgaver er baseret på Panserbataljonens opgørelser af kampvognenes driftsstatus. Panserbataljonen opgør dagligt, om hver af de 32 kampvogne, de råder over, er klar til brug, eller om de fx mangler reservedele eller er til reparation eller eftersyn. Opgørelsen indeholder ikke status for kampvognbesætningerne. Rigsrevisionen har på baggrund af Panserbataljonens opgørelser udregnet, hvor stor en andel af kampvognene der har været klar til brug i 2016 og 2017.

15. Forsvarsministeriet har oplyst, at Rigsrevisionen tillægger målingerne af fregatternes og inspektionsskibenes operative evne i Forstruk for stor vægt i forhold til at vurdere, om opgaverne løses på et tilfredsstillende niveau. Rigsrevisionen skal hertil bemærke, at vurderingen tager udgangspunkt i Forsvarets egne mål og bygger på talmateriale fra Forstruk, som Forsvaret anvender til at følge op på kapaciteternes forudsætninger for at løse deres opgaver.

FORSTRUK

Forstruk er et it-system, som Forsvaret bruger til månedligt at vurdere, om Forsvarets skibe, herunder fregatter og inspektionsskibe, har den nødvendige operative evne til at løse deres opgaver tilfredsstillende. Vurderingen i Forstruk er baseret på, om skibene har de besætningsmedlemmer og det udstyr til rådighed, som de skal have for at løse deres opgaver.

Forsvarsministeriet finder derudover, at Rigsrevisionen ikke bør anvende Panserbataljonens daglige opgørelser af kampvognenes driftsstatus til at vurdere, om Forsvaret kan løse sine opgaver med kampvognene, men at Rigsrevisionen i stedet bør tage udgangspunkt i Forsvarets kvalitative vurderinger af kampvognene. Forsvaret har dog ikke fremlagt underliggende dokumentation eller forklaret for de kvalitative vurderinger, og det er derfor ikke muligt for Rigsrevisionen at få indblik i, hvad der ligger bag Forsvarets kvalitative vurdering af kampvognene. Derfor baserer Rigsrevisionen sig på Panserbataljonens opgørelser af kampvognenes driftsstatus, som Rigsrevisionen vurderer giver det mest præcise billede af, hvor mange kampvogne Forsvaret har klar til brug, jf. bilag 1.

16. Undersøgelsen er formidlet med henblik på at blive offentliggjort. Rigsrevisionen har i forbindelse med undersøgelsen haft adgang til klassificeret materiale, som af hensyn til fortroligheden ikke fremgår af beretningen. Rigsrevisionen har bl.a. på grund af dette hensyn ikke kunnet formidle de beregninger, der ligger bag vurderingen af, hvor mange kampvogne Forsvaret i gennemsnit har haft klar til brug i 2017. Udeladelsen af oplysningerne, som Forsvarsministeriet er fuldt bekendt med, har ikke haft afgørende betydning for undersøgelsens konklusioner.

17. Revisionen er udført i overensstemmelse med standarderne for offentlig revision, jf. bilag 1.

Afgrænsning

18. I beretningen undersøger Rigsrevisionen Forsvarets forudsætninger for at løse sine opgaver med fregatter, inspektionsskibe og kampvogne, og beretningen omhandler således kapaciteter fra Søværnet og Hæren. Flyvevåbnet er udeholdt, idet de problemstillinger, der behandles i beretningen, delvist er behandlet for Flyvevåbnet i tidligere beretninger.

Undersøgelsen omfatter en vurdering af, om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende, herunder om kapaciteterne har haft tilstrækkeligt udstyr i rette vedligeholdelsesstand og en tilstrækkelig besætning med de rette kompetencer. Beretningen omhandler ikke årsagerne til manglende besætningsmedlemmer eller manglende udstyr og vedligeholdelse. Forsvarsministeriet har oplyst, at eksterne forhold gør det vanskeligt at rekruttere et tilstrækkeligt antal medarbejdere til både bemanning og vedligeholdelse. Derudover har ministeriet oplyst, at manglende reservedele skyldes, at Forsvaret har manglet indkøbsrammeaftaler, og at der derudover kan være lange ventetider på nogle typer reservedele.

19. I bilag 1 er undersøgelsens metodiske tilgang beskrevet. Bilag 2 indeholder en ordliste, der forklarer udvalgte ord og begreber.

2. Forsvarets målopfyldelse

20. Dette kapitel handler om Forsvarets opfyldelse af egne mål for opgaveløsningen med fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene.

2.1. FREGATTERNE

21. Rigsrevisionen har undersøgt, om fregatterne har haft forudsætningerne for at løse de opgaver, der fremgår af handlingsprogrammet for Søværnet, tilfredsstillende.

Én af Forsvarets 3 fregatter.

Foto: Forsvarsministeriet

Mål for fregaternes forudsætninger for opgaveløsningen

22. Forsvarets 3 fregatter løser flere forskellige opgaver, hvor de væsentligste er indsættelser og NATO-beredskaber og at uddanne til fremtidigt beredskab og indsættelse. Der var i hele 2016 og 2017 én fregat, der var tilmeldt beredskabet, og en anden, der var under uddannelse til at kunne overtage beredskabsopgaven i 2018. Den tredje fregat bruges til øvrige opgaver, herunder skolesejlad for Søværnets Officersskole, fremvisninger og industrifremstød. Fregaternes opgaver i 2017 er vist i boks 3.

BOKS 3

FREGATTERNES OPGAVER I 2017**Fregatten Peter Willemoes**

- indsættelse i amerikansk hangarsskibsgruppe i indsats mod ISIL i Irak og Syrien
- tilmeldt NATO-beredskabet på få dages varsel.

Fregatten Niels Juel

- uddannelsesforløb med henblik på certificering.

Fregatten Iver Huitfeldt

- uddannelsesplatform for Søværnets Officersskole
- fremvisninger
- industrifremstød.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

23. Forsvaret udarbejder årligt handlingsprogrammer for værnene, hvor der bl.a. fremgår mål for fregatternes opgaveløsning, herunder mål for uddannelse, indsættelse og beredskab. Det fremgår af handlingsprogrammerne for Søværnet, hvilke NATO-beredskaber fregatterne er tilmeldt. Handlingsprogrammerne indeholder derudover, hvilke øvelser den fregatbesætning, der er under uddannelse, skal gennemføre. Forsvaret har et mål om, at øvelserne skal gennemføres med et tilfredsstillende resultat. Forsvaret udarbejder en øvelsesevaluering efter hver øvelse.

24. Ud over handlingsprogrammerne har Forsvaret fastsat mål for fregatternes forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende i form af mål for den operative evne. I it-systemet Forstruk fremgår Forsvarets målinger af fregatternes operative evne samt skibschefernes overordnede vurderinger, jf. boks 4.

BOKS 4

FORSTRUK

Forstruk er et it-system, som Forsvaret bruger til månedligt at vurdere, om Forsvarets skibe, herunder fregatter og inspektionsskibe, har den nødvendige operative evne til at løse deres opgaver tilfredsstillende. Forstruk danner et billede af den operative evne for hvert af skibene ved at måle, om skibene har de besætningsmedlemmer og det udstyr til rådighed, som de skal have for at løse deres opgaver, samt om besætningen er uddannet i tilstrækkeligt omfang. Den operative evne opgøres i procent, hvor 100 % betyder, at skibet er fuldt operativt.

Skibschefen på hvert skib vurderer ligeledes skibets operative evne på baggrund af en kvalitativ vurdering af betydningen af eventuelle manglende besætningsmedlemmer, udstyr og antallet af relevante sejløgn. Denne vurdering fremgår ligeledes af Forstruk.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

Forsvaret har fastsat krav til, hvilken operativ evne der er nødvendig, for at fregatterne kan løse opgaverne indsættelse, beredskab og uddannelse. Kravene er vist i tabel 1.

TABEL 1

FORSVARETS KRAV TIL OPERATIV EVNE FOR OPGAVERNE INDSÆTTELSE, BEREDSKAB OG UDDANNELSE

Indsættelse	● 94 % eller over	● 93-90 %	● Under 90 %
Beredskab	● 91 % eller over	● 90-75 %	● Under 75 %
Uddannelse	● 90 % eller over	● 89-70 %	● Under 70 %

- Tilfredsstillende
- Mindre tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Note: Rigsrevisionens kategorier *tilfredsstillende*, *mindre tilfredsstillende* og *ikke tilfredsstillende* henviser til kategorierne *inden for målkrav*, *under målkrav* og *uden for målkrav* i it-systemet Forstruk.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

Det fremgår af tabel 1, at Forsvaret har opstillet forskellige krav til fregatternes operative evne, som afhænger af, hvilken opgave de skal løse. I Forstruk farvekodes den operative evne efter et trafiklyssystem, der viser, om den operative evne er tilfredsstillende, mindre tilfredsstillende eller ikke tilfredsstillende. En fregat, som er indsat i nationale eller internationale operationer, skal have en operativ evne på minimum 94 %, for at den operative evne er tilfredsstillende. En fregat, der er tilmeldt beredskabet, skal have en operativ evne på minimum 91 %, og en fregat, hvor besætningen er under uddannelse, skal have en operativ evne på minimum 90 %.

Målopfyldelse for fregatternes forudsætninger for opgaveløsningen

Indsættelse og beredskab

25. Fregatten Peter Willemoes har siden 2014 været indsat i 2 internationale operationer – i en international mission for at fjerne kemiske våben fra Syrien i 2014 og i en amerikansk hangarskibsgruppe i den internationale mission mod ISIL i februar 2017.

Peter Willemoes har derudover i 2016 og 2017 varetaget fregatternes beredskabsopgave. For fregatter, der er tilmeldt beredskabet, skal den operative evne ifølge Forsvaret egne målkrav være 91 % eller derover. Tabel 2 viser Peter Willemoes' operative evne.

TABEL 2

DEN OPERATIVE EVNE FOR FREGATTEN PETER WILLEMoes

	2016	2017
Januar	● (91 %)	● (94 %)
Februar	● (90 %)	● (94 %)
Marts	● (90 %)	● (94 %)
April	● (90 %)	● (97 %)
Maj	● (92 %)	● (97 %)
Juni	● (92 %)	● (93 %)
Juli	● (93 %)	● (93 %)
August	● (92 %)	● (92 %)
September	● (93 %)	● (89 %)
Oktober	● (95 %)	● (87 %)
November	● (93 %)	● (86 %)
December	● (94 %)	● (85 %)

- Tilfredsstillende
- Mindre tilfredsstillende

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk og oplysninger fra Forsvaret om målkrav for operativ evne for skibe, der er tilmeldt NATO-beredskabet.

Det fremgår af tabel 2, at Peter Willemoes' operative evne har været tilfredsstillende i hovedparten af perioden, hvor den operative evne har været mellem 91 % og 97 %. I perioden februar-april 2016 og i perioden september-december 2017 har den operative evne været under 91 %, hvilket svarer til gul status og dermed mindre tilfredsstillende.

I april 2016 deltog Peter Willemoes i NATO-øvelsen Joint Warrior. Det fremgår af Forstruk, at fregatten i samme periode manglede udstyr og besætningsmedlemmer. Forsvaret vurderede dog, at deltagelsen i øvelsen var tilfredsstillende.

Uddannelse

26. Besætningen på fregatten Niels Juel har i 2016 og 2017 gennemgået et uddannelsesforløb, for at fregatten kunne blive certificeret til at overtage beredskabs- og indsættelsesopgaven fra fregatten Peter Willemoes fra 2018. Niels Juel blev certificeret i marts 2017.

27. Besætningen på Niels Juel har som led i uddannelsesforløbet gennemført forskellige øvelser. Fregatten gennemførte bl.a. de 2 centrale øvelser GN DCTC (Germany Naval Damage Control Training Centre) og DOST (Danish Operational Sea Training). Det fremgår af Forstruk, at fregatten op til øvelsen GN DCTC manglede besætningsmedlemmer og udstyr. Det fremgår både af Forsvarets øvelsesevaluering og af Søværnets interne ledelsesinformation, at fregatten i januar 2017 gennemførte øvelsen GN DCTC med et "just satisfactory"-resultat. Det vurderes i øvelsesevalueringen af GN DCTC, at besætningen på Niels Juel ikke har haft et optimalt uddannelsesforløb forud for øvelsen, og det vurderes som en nødvendighed, at skibenes besætninger er bedre uddannet forud for gennemførelsen af øvelsen, end Niels Juels var, særligt hvis øvelsen DOST skal gennemføres efterfølgende. Det fremgår derudover af øvelsesevalueringen, at udbyttet af øvelsen er udfordret af, at besætningen er delvist baseret på besætningsmedlemmer fra andre skibe. Boks 5 viser et uddrag af Forsvarets øvelsesevaluering.

BOKS 5

UDDRAG AF ØVELSESEVALUERINGEN FRA GN DCTC

"Tidligere erkendelse af, at danske enheders "lean" bemanning bliver strakt til det yderste under intense træningsforløb, kan endnu engang konstateres. Reelt er der situationer, hvor bemanningens robusthed kommer til kort i forhold til de indlagte aktiviteter. Denne del bliver selvsagt yderligere udfordret af, at besætningen er sammensat med et ikke ubetydeligt tilskud af eksternt udlånspersonel."

Kilde: Forsvarets rapportering af Niels Juels træning ved GN DCTC.

28. I løbet af 2016 og 2017 skulle Niels Juels operative evne, som led i uddannelsen til at kunne varetage beredskab, øges hen imod det niveau, der kræves af et skib, der er tilmeldt beredskabet. Forsvaret har defineret, at en fregat, der bruges til uddannelse, skal have en operativ evne på minimum 90 %, og at en fregat, der er tilmeldt beredskabet, eller som er indsat, skal have en operativ evne på henholdsvis minimum 91 % og 94 %. Rigsrevisionen lægger derfor til grund, at fregatten Niels Juel i 2016 og 2017 har skullet have en operativ evne på 90 % eller derover, da den har været brugt til uddannelse. Tabel 3 viser Niels Juels operative evne i 2016 og 2017.

TABEL 3

DEN OPERATIVE EVNE FOR FREGATTEN NIELS JUEL

	2016	2017
Januar	● (53 %)	● (73 %)
Februar	● (60 %)	● (82 %)
Marts	● (64 %)	● (82 %)
April	● (64 %)	● (87 %)
Maj	● (64 %)	● (87 %)
Juni	● (70 %)	● (87 %)
Juli	● (72 %)	● (88 %)
August	● (72 %)	● (88 %)
September	● (72 %)	● (87 %)
Oktober	● (66 %)	● (87 %)
November	● (66 %)	● (84 %)
December	● (55 %)	● (88 %)

● Mindre tilfredsstillende

● Ikke tilfredsstillende

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk og oplysninger fra Forsvaret om målkrav for operativ evne for skibe under uddannelse.

Det fremgår af tabel 3, at den operative evne for Niels Juel er steget fra 53 % (ikke tilfredsstillende) i januar 2016 til 88 % (mindre tilfredsstillende) i december 2017. Den operative evne har været ikke tilfredsstillende i 8 måneder i 2016. Den operative evne var mindre tilfredsstillende i 4 måneder af 2016 og i hele 2017. Den operative evne har ikke på noget tidspunkt i 2016 og 2017 været tilfredsstillende for en fregat, der bruges til uddannelse.

Tabel 4 viser et uddrag fra Forstruk vedrørende Niels Juels operative evne fra januar 2016 til februar 2017.

TABEL 4

UDDRAG FRA FORSTRUK OM NIELS JUELS OPERATIVE EVNE

Januar, februar og marts 2016	"Opnåelse af tilstrækkelig operativ evne er afhængig af komplet besætning fra 1/4-2016".
April, maj, juni, juli, august og september 2016	"Opbygning af operativ evne i 2017 opnås ved fortsat intensiveret øvelsesdeltagelse og ved udbedring af udeståender med udstyr og komplet besætning i 2016".
Oktober, november, december 2016 og januar 2017	"En forudsætning for fortsat opbygning af operativ evne i 2017 er en komplet besætning og tildeling af resurser."
Februar 2017	"Gennemførelse af DOST i 2017 forventes at medføre et stort løft af fregatten, men det vil delvist være baseret på udlånspersonel, hvorfor den efterfølgende fastholdelse af niveauet kan være udfordret".

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk i Søværnets ledelsesinformation.

Det fremgår af tabel 4, at der var mangler i Niels Juels besætning i hele 2016. I 2017 blev der tilført udlånspersonel, men det fremgår af Forstruk, at det kan blive udfordrende at fastholde det kompetenceniveau, der opnås efter certificeringen af fregatten.

29. Fregatten Iver Huitfeldt har frem til 2017 haft en såkaldt vedligeholdelsesbesætning på 53 mand, hvilket svarer til halv besætning. I 2016 og til og med januar 2017 er fregatten blevet vurderet i forhold til kravene til en fregat med en vedligeholdelsesbesætning. Det fremgår af Forstruk, at fregattens operative evne er blevet vurderet til mellem 65 % og 85 % af kravet til en fregat med vedligeholdelsesbesætning. Den lave operative evne skyldes manglende besætningsmedlemmer i forhold til normeringen, manglende uddannelse af besætningen samt flytning af udstyr. Boks 6 viser et uddrag fra Forstruk om Iver Huitfeldts operative evne.

BOKS 6

OPLYSNINGER FRA FORSTRUK OM IVER HUITFELDT'S OPERATIVE EVNE

Det fremgår af Forstruk, at der er kritisk mangel på besætningsmedlemmer, som gør, at fregatten er afhængig af ekstern bistand for at kunne sejle. Derudover fremgår det, at der udestår uddannelse af nye besætningsmedlemmer, og at der er flere udstyrmangler. For at Iver Huitfeldt kan opnå en tilstrækkelig operativ evne, kræves det, at udstyret flyttes tilbage, og besætningsmedlemmerne uddannes. Det fremgår derudover, at flytningen af udstyret kan udfordre anvendelsen af fregatten til uddannelsesbrug fremover.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk fra april 2016.

Forsvarsministeriet har oplyst, at da Iver Huitfeldt ikke er tilmeldt beredskabet, har ministeriet besluttet, at fregatten ikke behøver at være udrustet med alle våben- og sensor-systemer for at kunne løse sine uddannelsesopgaver. Det er desuden besluttet at flytte udstyr fra fregatten for at tilgodese de 2 andre fregatters behov. Forsvarsministeriet har oplyst, at der i 2017 kun blev flyttet 14 udstyrsgenstande imellem skibene. Ministeriet har undersøgt, at flytningerne kun i ganske få tilfælde har betydet, at de systemer, som udstyret oprindeligt indgik i, ikke kunne bruges. Rigsrevisionen kan konstatere, at det fremgår af Forstruk, at Forsvaret selv har vurderet, at flytningen af udstyr fra fregatten Iver Huitfeldt kan udfordre, at fregatten kan anvendes til fremtidigt uddannelsesbrug.

30. I 2017 blev det besluttet politisk, at Iver Huitfeldt skal have en fuld besætning fra 2019, bl.a. med henblik på at kunne løse opgaver i Arktis. Siden februar 2017 er fregattens operative evne derfor blevet målt i forhold til kravene til en fregat tilmeldt beredskabet, da Forsvaret har haft fokus på at vurdere fremdriften i opbygningen af fregatten. Tabel 5 viser Iver Huitfeldts operative evne fra februar til december 2017.

TABEL 5

DEN OPERATIVE EVNE FOR FREGATTEN IVER HUITFELDT

	2017
Februar	● (34 %)
Marts	● (31 %)
April	● (34 %)
Maj	● (0 % ¹⁾)
Juni	● (37 %)
Juli	● (36 %)
August	● (36 %)
September	● (36 %)
Oktober	● (36 %)
November	● (36 %)
December	● (36 %)

● Ikke tilfredsstillende

¹⁾ Skibet havde ikke en skibschef. Forsvaret har oplyst, at skibschefen er nødvendig, for at kapaciteten er operativ, og derfor er skibets operative evne 0, hvis stillingen er ubesat.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk.

Det fremgår af tabel 5, at Iver Huitfeldts operative evne har ligget mellem 0 % og 37 % fra februar til december 2017, og at den operative evne således ikke har været tilfredsstillende for en fregat tilmeldt beredskabet. Rigsrevisionen konstaterer dog, at fregatten først skal være fuldt operationel fra 2019.

31. Rigsrevisionen kan konstatere, at fregatterne ikke har haft forudsætningerne for at løse deres opgaver tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne mål, jf. boks 7.

BOKS 7

KONSEKVENSER AF MANGLENDE FORUDSÆTNINGER FOR FREGATTERNES OPGAVELØSNING

Niels Juel har manglet besætningsmedlemmer og udstyr i 2016 og 2017 og har ikke haft et optimalt uddannelsesforløb frem mod certificeringen. Da dele af besætningen var udlånt fra andre skibe i uddannelsesforløbet, kan det blive vanskeligt at fastholde de opnåede kompetencer over tid.

Flytning af udstyr har haft negative konsekvenser for anvendelsen af fregatten Iver Huitfeldt til uddannelsessejls.

RESULTATER

Undersøgelsen viser, at Forsvaret alene har haft tilstrækkelige forudsætninger for at løse fregatternes opgaver med indsættelse og beredskab tilfredsstillende i forhold til, hvad Forsvaret selv har vurderet som nødvendigt for, at de kan løse deres opgaver. Besætningen på Niels Juel, der skal overtage beredskabs- og indsættelsesopgaven fra 2018, har i 2016 og 2017 været under uddannelse med henblik på at blive certificeret. Niels Juel blev certificeret i 2017. Undersøgelsen har dog vist, at fregatten har manglet besætningsmedlemmer og udstyr i perioden op til certificeringen, og at fregatten ikke har haft et optimalt uddannelsesforløb. Det fremgår af Forstruk, at der er risiko for, at det ikke er muligt at fastholde det opnåede niveau over tid. Derudover råder Forsvaret over fregatten Iver Huitfeldt, der frem til januar 2017 har været normeret til halv besætning, og bl.a. har været anvendt til uddannelsesaktiviteter. Iver Huitfeldts opgaveløsning i form af uddannelsesaktiviteter har også været udfordret af manglende besætningsmedlemmer og udstyr i forhold til normeringen.

2.2. INSPEKTIONSSKIBENE

32. Rigsrevisionen har undersøgt, om inspektionsskibene har haft forudsætningerne for at løse de opgaver, der fremgår af handlingsprogrammet for Søværnet, tilfredsstillende.

Mål for inspektionsskibenes forudsætninger for opgaveløsningen

33. Der skal kontinuerligt være 2 inspektionsskibe, der løser opgaver i Arktis. Det ene er normalt indsat ved Grønland og det andet ved Færøerne. Inspektionsskibene kan dog indsættes overalt i Arktisk Kommandos operationsområde. Inspektionsskibene skal løse opgaverne i Arktis sammen med inspektionsfartøjer og fly. Boks 8 viser opgaverne i Arktis.

BOKS 8

OPGAVER I ARKTIS

- suverænitetshævdelse
- eftersøgnings- og redningsopgaver
- fiskeriinspektioner
- miljøovervågning
- støtte til skibstrafik
- ammunitionsrydning
- søopmåling
- hjælp til politiet
- bistand til lokalsamfund
- VIP-transporter.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

34. Da inspektionsskibene er indsat i Arktis året rundt, skal uddannelse foregå, mens skibene er indsat. Forsvarsministeriet har oplyst, at uddannelse af nye besætningsmedlemmer til dels foregår som sidemandsoplæring ombord på skibene, og derudover fremgår det af handlingsprogrammet, at inspektionsskibene årligt skal gennemføre op til 4 øvelser, mens de er indsat. Formålet med øvelserne er at opretholde evnen til at deltage i indsættelser i NATO-regi.

SEJLDØGN

Antal døgn, hvor skibet er i en teknisk stand, hvor det er muligt at sejle.

DAGE TIL SØS

Antal dage, hvor skibet sejler eller ligger for anker i Arktis uden for basehavn.

35. Forsvaret har fastsat mål for suverænitetshævdelsen i Arktis. Inspektionsskibene skal være til stede i Arktis i samlet 730 sejldøgn om året. Af handlingsprogrammerne for perioden 2014-2017 fremgår det, at målet for sejldøgn er opfyldt, hvis inspektionsskibene har leveret 100 % af de målsatte sejldøgn, og at målet er delvist opfyldt, hvis inspektionsskibene har leveret mellem 95 % og 99 % af sejldøgnene. Forsvaret har derudover et mål om, at inspektionsskibene skal være til søs i 66 % af tiden. Herudover er der krav til skibenes operative evne i form af krav til udstyr og besætningens størrelse og uddannelsesniveau. Tabel 6 viser kravene til inspektionsskibenes operative evne.

TABEL 6

KRAV TIL INSPEKTIONSSKIBENES OPERATIVE EVNE

Opgaveløsning i Arktis	 92 % eller over	 91-79 %	 Under 79 %
------------------------	---	---	--

- Tilfredsstillende
- Mindre tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Note: Rigsrevisionens kategorier *tilfredsstillende*, *mindre tilfredsstillende* og *ikke tilfredsstillende* henviser til kategorierne *inden for målkrav*, *under målkrav* og *uden for målkrav* i systemet Forstruk.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk og oplysninger fra Forsvaret om målkrav for den operative evne for skibe på myndighedsopgaver.

Det fremgår af tabel 6, at inspektionsskibene skal have en operativ evne på 92 % eller derover for at leve op til målkra­vet. En operativ evne mellem 79 % og 91 % er mindre tilfredsstillende, og en operativ evne er ikke tilfredsstillende, hvis den er under 79 %.

36. Forsvaret har i handlingsprogrammet for Arktisk Kommando opstillet en række mål for de opgaver, inspektionsskibene skal bidrage til at løse sideløbende med suverænitets­hævdelse. Forsvaret har opstillet mål for eftersøgnings- og redningsopgaven i Arktis, som består af mål for indsættelse af skib eller helikopter mod ulykkessteder og mål for redning af personer i fare. Målene for fiskeriinspektioner består af registrering af overtrædelser af fiskerilovgivning, kontrol af fiskeskibe og Forsvarets kontrolbesøg ved Grønland og Færøerne. Forsvaret har ligeledes opstillet mål for havmiljøopgaven ved Grønland, hvor Forsvaret skal registrere overtrædelser af havmiljølovgivningen, bekæmpe forureninger og anråbe skibe ved Grønland, der er større end 150 bruttoregister­tons. Opgaverne løses foruden af inspektionsskibene også af inspektionsfartøjer og fly. Forsvaret opgør, i hvilket omfang opgaven er løst, men ikke, hvilke kapaciteter der løser hvilke opgaver. Det er derfor ikke muligt for Rigsrevisionen at vurdere inspektionsskibenes bidrag til de opgaver, som de skal løse sideløbende med suverænitets­hævdelsen i Arktis.

Målopfyldelse for inspektionsskibenes forudsætninger for opgaveløsningen

Indsættelse

37. Inspektionsskibene har delvist opfyldt deres mål for suverænitets­hævdelse i perioden 2014-2017. Tabel 7 viser inspektionsskibenes målopfyldelse.

TABEL 7

LEVEREDE SEJLDØGN, DAGE TIL SØS OG MÅLOPFYLDELSE I PERIODEN 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Sejldøgn	723	719	726,5	730
Målopfyldelse	99 %	98,5 %	99,5 %	100 %
Dage til søs	510	476	494	463
Målopfyldelse	71 %	66 %	68 %	64 %

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

Det fremgår af tabel 7, at inspektionsskibene ikke har opfyldt målet om antal sejldøgn fra 2014 til 2016, men at målet er opfyldt i 2017. Målet er i perioden 2014-2016 delvist opfyldt. Inspektionsskibene har dog i gennemsnit leveret 99 % af det forudsatte antal sejldøgn i perioden. Det fremgår derudover, at målsætningen om, at inspektionsskibene er til søs 66 % af tiden, er opfyldt for alle år med undtagelse af 2017.

38. I den periode, hvor inspektionsskibene har været indsat i Arktis, har Forsvaret fastsat, at de skal have en operativ evne på 92 % eller derover for at have tilstrækkelige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Tabel 8 viser den operative evne for inspektionsskibene, der er indsat ved henholdsvis Færøerne og Grønland.

TABEL 8

DEN OPERATIVE EVNE FOR INSPEKTIONSSKIBENE INDSAT VED FÆRØERNE OG GRØNLAND

	2016		2017	
	Færøerne	Grønland	Færøerne	Grønland
Januar	● (78 %)	● (82 %)	● (94 %)	● (93 %)
Februar	● (85 %)	● (99 %)	● (93 %)	● (90 %)
Marts	● (86 %)	● (99 %)	● (88 %)	● (89 %)
April	● (93 %)	● (89 %)	● (86 %)	● (95 %)
Maj	● (79 %)	● (98 %)	● (87 %)	● (90 %)
Juni	● (92 %)	● (96 %)	● (88 %)	● (88 %)
Juli	● (90 %)	● (95 %)	● (82 %)	● (84 %)
August	● (88 %)	● (91 %)	● (92 %)	● (87 %)
September	● (90 %)	● (91 %)	● (85 %)	● (74 %)
Oktober	● (93 %)	● (87 %)	● (87 %)	● (78 %)
November	● (92 %)	● (89 %)	● (88 %)	● (83 %)
December	● (95 %)	● (90 %)	● (91 %)	● (88 %)

- Tilfredsstillende
- Mindre tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Note: I de måneder, hvor der er besætningsskift på et inspektionsskib, er der 2 målinger af den operative evne. I tabellen fremgår gennemsnittet af de 2 målinger.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forstruk og oplysninger fra Forsvaret om målkrav for den operative evne for skibe på myndighedsopgaver.

Det fremgår af tabel 8, at ud af 24 måneder har den operative evne for inspektionsskibet ved Færøerne været rød i én måned, gul i 15 måneder og grøn i 8 måneder. Den operative evne for inspektionsskibet ved Grønland har været rød i 2 måneder, gul i 15 måneder og grøn i 7 måneder. Det fremgår derudover af tabellen, at der kun er 2 måneder i perioden (juni 2016 og januar 2017), hvor begge skibe har været indsat samtidig med en tilfredsstillende operativ evne.

39. I 2016 og 2017 har der været indsat mindst ét inspektionsskib med en for lav operativ evne i 22 ud af 24 måneder. Fx var den operative evne mindre tilfredsstillende for det inspektionsskib, der var indsat i Grønland i juni 2017. Boks 9 viser et eksempel på, at mangler i besætningen gjorde opgaveløsningen sårbar for inspektionsskibet i juni 2017.

BOKS 9

BESÆTNINGEN PÅ INSPEKTIONSSKIBET I GRØNLAND I JUNI 2017

I juni 2017 ramte en tsunami Vestgrønland. Det inspektionsskib, der var indsat i Grønland, fik til opgave at bidrage med at udføre eftersøgnings- og redningsopgaver efter tsunamien. Inspektionsskibet manglede 8 besætningsmedlemmer, svarende til 16 % af besætningen. Skibschefen har oplyst, at inspektionsskibets opgave blev løst tilfredsstillende, fordi der var 10 værnepligtige ombord, som kunne støtte besætningen. De værnepligtige, der havde mellem 4 og 10 ugers uddannelse i Forsvaret bag sig, var ombord i 4 uger som del af deres uddannelsesforløb, men da tsunamien ramte, havde de kun været ombord i få dage.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af udtalelser fra skibschefen på inspektionsskibet til artiklen "Vores virkelighed stemmer ikke overens med den højere oppe i systemet" fra nyhedsmediet Olf.dk, 11. september 2017.

Undersøgelsen viser derudover, at det ene inspektionsskib var indsat i 2016, mens skibet manglede et besætningsmedlem, der skulle have løst vigtige militære opgaver. Skibet var indsat uden dette besætningsmedlem ved Færøerne i marts og maj 2016 og ved Grønland i april 2016.

40. Forsvarsministeriet har oplyst, at inspektionsskibene godt kan løse deres opgaver på trods af mangel på besætningsmedlemmer. Rigsrevisionen konstaterer, at besætningen på inspektionsskibene ifølge Forsvaret er normeret til at være netop tilstrækkelig til at løse rutinemæssige opgaver. Rigsrevisionen kan på den baggrund konstatere, at inspektionsskibene har været indsat i Arktis uden tilstrækkelige forudsætninger for at løse opgaven tilfredsstillende. Ministeriet har oplyst, at Forsvaret har iværksat en række tiltag for at imødegå manglen på besætningsmedlemmer.

Inspektionsskib ved Grønland.

Foto: Forsvarsministeriet

Uddannelse

41. Forsvaret har fastlagt, at inspektionsskibene skal deltage i op til 4 årlige øvelser, hvor skibenes evne til at indgå i NATO-regi trænes. Inspektionsskibene har deltaget i 17 øvelser fra 2014 til 2017.

Da øvelserne foregår, mens inspektionsskibene er indsat i Arktis, skal skibene have den operative evne under øvelserne, som der kræves af et skib, som løser myndighedsopgaver, dvs. 92 %. Inspektionsskibene har gennemført 7 øvelser i 2016 og 2017. Den operative evne har været under målkravet i knap halvdelen af øvelserne. Dette gælder øvelser i februar, marts og april 2016 og skyldes manglende besætningsmedlemmer eller manglende uddannelse.

42. Rigsrevisionen kan konstatere, at inspektionsskibene ikke har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne mål, jf. boks 10.

BOKS 10

KONSEKVENSER AF MANGLENDE FORUDSÆTNINGER FOR INSPEKTIONSSKIBENES OPGAVELØSNING

I 22 ud af 24 måneder i 2016 og 2017 har mindst ét af inspektionsskibene haft en for lav operativ evne, dette skyldes hovedsageligt manglende besætningsmedlemmer. Det har bl.a. betydet, at der i 2016 har været 3 måneder, hvor opgaveløsningen har været sårbar, da et indsat inspektionsskib har manglet et besætningsmedlem, der skulle have løst vigtige militære opgaver, mens skibet har været indsat i Arktis.

I flere tilfælde har inspektionsskibene manglet besætningsmedlemmer med de rette kompetencer, mens skibene har gennemført øvelser. Dette medfører, at forudsætningen for at få det optimale udbytte af øvelserne ikke har været til stede.

RESULTATER

Undersøgelsen viser, at inspektionsskibene stort set har nået målet om at levere 730 sejldøgn i perioden 2014-2016. Målet om antal sejldøgn er opfyldt i 2017. Inspektionsskibene har nået målene for antal dage til søs i perioden 2014-2016, men ikke i 2017. Forsvaret har dog ikke sikret, at inspektionsskibene har haft forudsætningerne for at løse deres opgaver med indsættelse i Arktis tilfredsstillende. Inspektionsskibene har fx ikke haft en tilstrækkelig operativ evne i 22 ud af 24 måneder i perioden 2016-2017. Bl.a. har der i 3 måneder af 2016 manglet et besætningsmedlem på et af skibene, der skulle have løst vigtige militære opgaver, mens skibet var indsat i Arktis. Inspektionsskibene løser deres øvrige opgaver i Arktis sammen med inspektionsfartøjer og fly. Da Forsvaret ikke opgør, hvilke kapaciteter der løser hvilke opgaver i Arktis, er det ikke muligt for Rigsrevisionen at vurdere, hvilke konsekvenser de utilstrækkelige forudsætninger har haft for netop inspektionsskibenes øvrige opgaveløsning. Inspektionsskibene har ikke haft tilstrækkelig operativ evne i knap halvdelen af de øvelser, der er gennemført i 2016 og 2017, på grund af manglende besætningsmedlemmer eller manglende uddannelse.

2.3. KAMPVOGNENE

43. Rigsrevisionen har undersøgt, om Forsvarets kampvognsenheder har haft forudsætningerne for at løse de opgaver, der fremgår af handlingsprogrammet for Hæren, tilfredsstillende.

Mål for kampvognenes forudsætninger for opgaveløsningen

44. Forsvaret fastsætter, hvilke opgaver kampvognene skal løse i de årlige handlingsprogrammer. Kampvognene har i perioden 2014-2017 været indsat i udlandet samt varetaget NATO-beredskaber og uddannelse. I 2014 var der indsat 3 kampvogne og én i reserve i Afghanistan. Derudover tilmeldte Forsvaret et lille antal kampvogne til NATO-beredskabet i 2014 og 2015. Fra 2016 til 2018 har Forsvaret tilmeldt én kampvognsenhed til NATO's beredskab. 2 af Forsvarets kampvognsenheder deles om opgaven, så den ene kampvognsenhed varetager beredskabet i 2016 og 2017, mens den anden kampvognsenhed uddannes i samme periode og overtager beredskabsopgaven i 2018, jf. boks 11.

BOKS 11

KAMPVOGNEGENES OPGAVER I 2016 OG 2017

2016

- én enhed tilmeldt NATO-beredskab på flere ugers varsel
- én enhed under uddannelse til at kunne overtage NATO-beredskabet fra 2018.

2017

- én enhed tilmeldt NATO-beredskab på ganske få dages varsel
- én enhed under uddannelse til at kunne overtage NATO-beredskabet fra 2018.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

Mål for kampvognsenhed, der er tilmeldt NATO-beredskabet

45. Forsvaret har fastsat, at målet for kampvognenes beredskab er, at Forsvaret kan klargøre en kampvognsenhed til udsendelse inden for det antal dage, beredskabsvarslet er fastsat til. NATO stiller krav om, at Forsvaret skal kunne sende 90 % af kampvognene i den kampvognsenhed, der er tilmeldt beredskabet, af sted inden for beredskabsvarslet. Forsvarsministeriet har oplyst, at Forsvaret dog tilstræber at kunne sende 100 % af de efterspurgte kampvogne af sted, hvis beredskabet udløses.

Mål for kampvognsenhed under uddannelse

46. Forsvaret har fastsat, at målet for uddannelse af kampvognsenhederne er, at de skal kunne certificeres forud for varetagelsen af et NATO-beredskab. Forsvaret havde i 2016 et mål om at certificere den kampvognsenhed, der skulle varetage NATO's beredskab i 2016 og 2017, og i 2017 et mål om at certificere den kampvognsenhed, der skal overtage beredskabet i 2018. Forsvaret har ikke defineret et mål for, hvor mange kampvogne der løbende skal være klar til brug, men Panserbataljonen har oplyst, at de anser 70 % for tilstrækkeligt til, at kampvognene kan løse uddannelsesopgaven tilfredsstillende.

Kampvogn på øvelse.

Foto: Forsvarsministeriet

Målopfyldelse for kampvognenes forudsætninger for opgaveløsningen

Indsættelse og beredskab

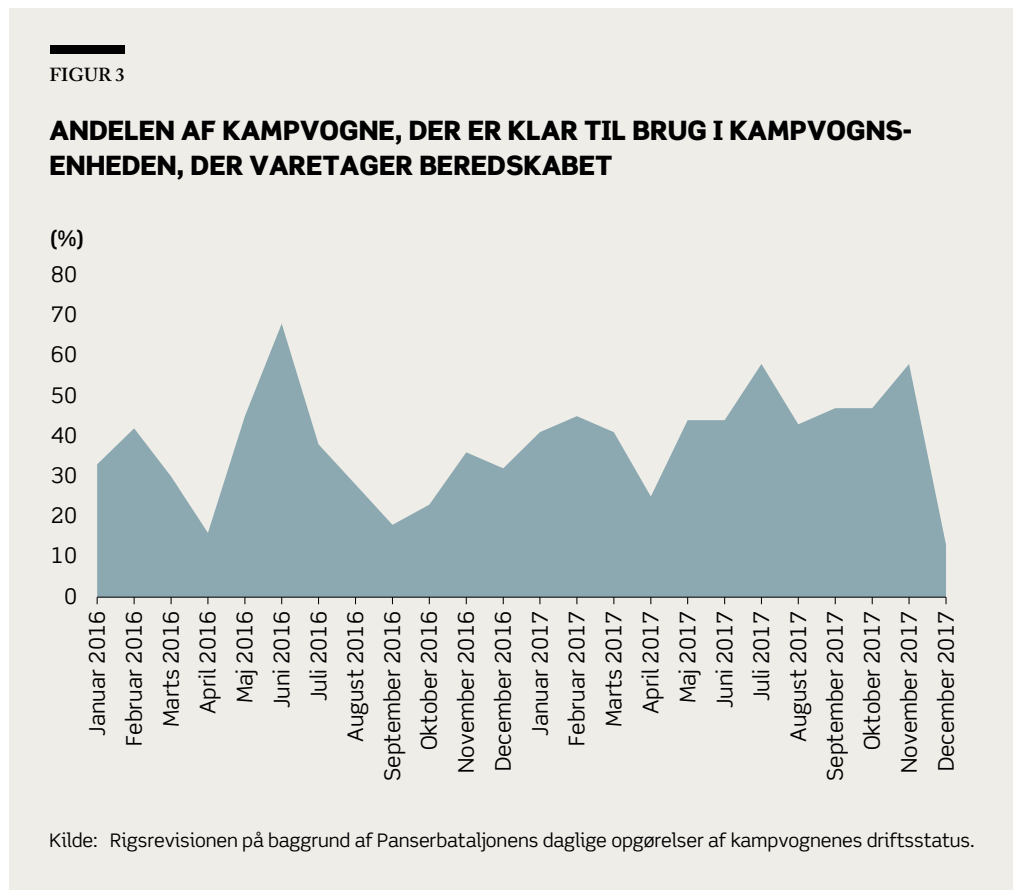
47. Forsvaret indsatte i perioden 2007-2014 en kampvognsdeling med 3 kampvogne og én reservekampvogn som en del af det danske militære bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke (ISAF) i Afghanistan. Forsvarsministeriet har oplyst, at indsættelsen siden august 2008 er evalueret mundtligt, og at der ikke foreligger referater af evalueringerne. Umiddelbart er det således ikke muligt for Rigsrevisionen at få kendskab til, hvordan kampvognenes opgaveløsning har været under indsættelsen. Ministeriet har imidlertid oplyst, at opgaverne blev løst tilfredsstillende.

48. Forsvaret har vurderet, at kampvognene har løst beredskabsopgaven tilfredsstillende i både 2016, hvor beredskabsvarslet var flere uger, og i 2017, hvor beredskabsvarslet var ganske få dage. Forsvaret lægger til grund, at kampvognsenheden er certificeret i starten af 2016 til at kunne varetage NATO-beredskabet. Forsvaret vurderer derudover, at det både i 2016 og 2017 ville have været muligt at gøre 100 % af kampvognene i kampvognsenheden klar til udsendelse inden for beredskabsvarslerne, og at kampvognsenheden dermed har levet op til beredskabsforpligtelsen. Forsvarsministeriet har oplyst, at denne vurdering er baseret på Forsvarets månedlige, samlede kvalitative vurdering af, om kampvognenes beredskab kan opretholdes.

49. Panserbataljonen opgør driftsstatus for de 32 kampvogne ved dagligt at vurdere, om den enkelte kampvogn er til stede, dvs. ikke til reparation eller vedligeholdelse, og om kampvognen er helt klar til brug, eller om den er fejlbehæftet, men dog i en stand, hvor den kan anvendes til uddannelsesbrug – eller om den p.t. ikke kan anvendes. Forsvarsministeriet har oplyst, at Panserbataljonens opgørelser bliver udarbejdet for at vurdere, om kampvognene kan anvendes til uddannelsesbrug. Ministeriet anfører i den forbindelse, at opgørelsen ikke indeholder information om, hvorvidt kampvognene kan gøres klar til udsendelse inden for beredskabsvarslet. Rigsrevisionen opfatter Panserbataljonens driftsstatus som et billede af, hvor mange kampvogne der er klar til brug en given dag, og hvor mange kampvogne der skal omprioriteres eller klargøres, hvis beredskabet udløses.

Figur 3 viser Panserbataljonens opgørelse af, hvor stor en andel af kampvognene i kampvognsenheden, der varetager beredskabet, som har været klar til brug i 2016 og 2017.

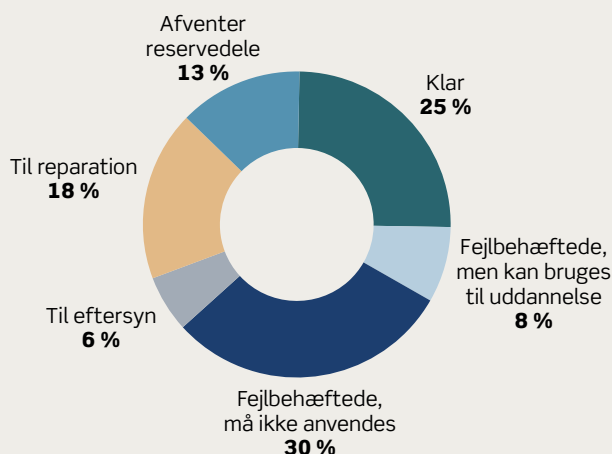
KLAR TIL BRUG

Forsvarsministeriet har oplyst, at Panserbataljonens vurdering af, at en kampvogn er "klar til brug" i Panserbataljonens daglige opgørelse af kampvognenes driftsstatus dækker over, at en kampvogn er til stede og kan anvendes til uddannelse den pågældende dag.

Det fremgår af figur 3, at den andel af kampvognsenheden, som har været klar til brug, har været mellem 13 % og 68 % i 2016 og 2017.

I hele 2017 har én kampvognsenhed været tilmeldt NATO's højeste beredskab, hvor NATO stiller krav om, at mindst 90 % af kampvognene skal være klar til udsendelse i løbet af ganske få dage. I 2017 har under 60 % af kampvognene i kampvognsenheden, der har varetaget beredskabet, været klar til brug. Fx var 25 % af kampvognene i kampvognsenheden klar til brug i april 2017. Figur 4 viser status for kampvognene i kampvognsenheden, der varetager beredskabet, i april 2017.

FIGUR 4

DRIFTSSTATUS FOR KAMPVOGNE I KAMPVOGNSENHEDEN, DER VARETAGER BEREDSKABET, I APRIL 2017

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af Panserbataljonens daglige opgørelser af kampvognenes driftsstatus.

Det fremgår af figur 4, at 25 % af kampvognene var klar til brug i april 2017, og at 8 % var fejlbehæftede, men kunne anvendes til uddannelsesbrug. De resterende kampvogne var fejlbehæftede (30 %), til reparation (18 %), afventede reservedele (13 %) eller var til eftersyn (6 %).

Rigsrevisionens undersøgelse viser, at næsten $\frac{2}{3}$ af kampvognene i kampvognsenheden, der varetog beredskabet i 2016 og 2017, enten var fejlbehæftede, til reparation eller afventede reservedele i april 2017. Forsvarsministeriet har oplyst, at hvis beredskabet udløses, vil klargøring af den enhed, der skal udsendes, få højeste prioritet. Det betyder i praksis, at Forsvaret vil omprioritere de bedst fungerende kampvogne til den enhed, der skal udsendes. Forsvaret forudsætter således, at beredskabsforpligtelsen er overholdt, hvis Forsvaret baseret på alle kampvognene kan udsende en komplet kampvognsenhed med funktionsduelige kampvogne.

50. Rigsrevisionen har undersøgt, om Forsvarsministeriet gennemsnitligt – ud af de 32 kampvogne, som Panserbataljonen råder over – har haft et antal kampvogne svarende til en hel kampvognsenhed klar til brug i hele 2017, hvilket er vist i figur 5.

FIGUR 5

MÅNEDER, HVOR PANSERBATALJONEN HAR HAFT EN HEL KAMPVOGNSENHED KLAR TIL BRUG I 2017

Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December

Note: Grøn angiver, at Panserbataljonen gennemsnitligt har haft mindst et antal kampvogne svarende til én hel kampvognsenhed klar til brug den pågældende måned. Rød angiver, at Panserbataljonen gennemsnitligt har haft et antal kampvogne svarende til mindre end én hel kampvognsenhed klar til brug den pågældende måned.

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af Panserbataljonens daglige opgørelser af kampvognenes driftsstatus. De bagvedliggende beregninger af, hvor mange kampvogne der samlet set har været klar til brug i 2017 er udeladt af hensyn til fortrolighed.

51. Rigsrevisionen kan konstatere, at Forsvaret i gennemsnit kun har haft én hel kampvognsenhed klar i 7 måneder af 2017 (fra maj til november). Forsvaret har hertil oplyst, at i tilfælde af at beredskabet udløses, vil det blive prioriteret at gøre et tilstrækkeligt antal kampvogne klar til brug inden for de ganske få dages varsel, fx via kannibalisering af de øvrige kampvogne eller ved at anvende de 6 kampvogne, der anvendes til uddannelsesaktiviteter af Hærens Kamp- og Ildstøttecenter. Forsvaret har vurderet, at dette har været realistisk i 2017, og at beredskabsforpligtelsen derfor er overholdt. De 6 kampvogne, som Hærens Kamp- og Ildstøttecenter råder over, indgår ikke i Panserbataljonens opgaveløsning, og Panserbataljonen opgør således ikke driftsstatus for disse kampvogne. Det er derfor ikke muligt for Rigsrevisionen at vurdere, hvordan disse kampvogne ville øge andelen af kampvogne, der havde været klar til udsendelse i 2017, i tilfælde af at beredskabet var blevet udløst.

52. I tilfælde af at beredskabet udløses, bliver kampvognene udsendt med en reservedelspakke til de første 14 dage af udsendelsen. Ultimo 2016 var reservedelssituationen dog kritisk i forhold til beredskabet i 2017. Det skyldes, at det var nødvendigt for Forsvaret at bruge af reservedelspakken i forbindelse med den almindelige drift af kampvognene. Rigsrevisionen kan konstatere, at Forsvarets brug af reservedelspakken til den daglige drift af kampvognene har udfordret kampvognenes udholdenhed i tilfælde af udsendelse, indtil reservedelspakken er blevet genopbygget.

Uddannelse

53. Forsvaret certificerede i 2016 den kampvognsenhed, der har varetaget beredskabet i 2016 og 2017. Kampvognsenheden, der skulle overtage beredskabet i 2018, blev certificeret i slutningen af 2017. Forsvaret har således nået sine mål om certificering af kampvognsenhederne.

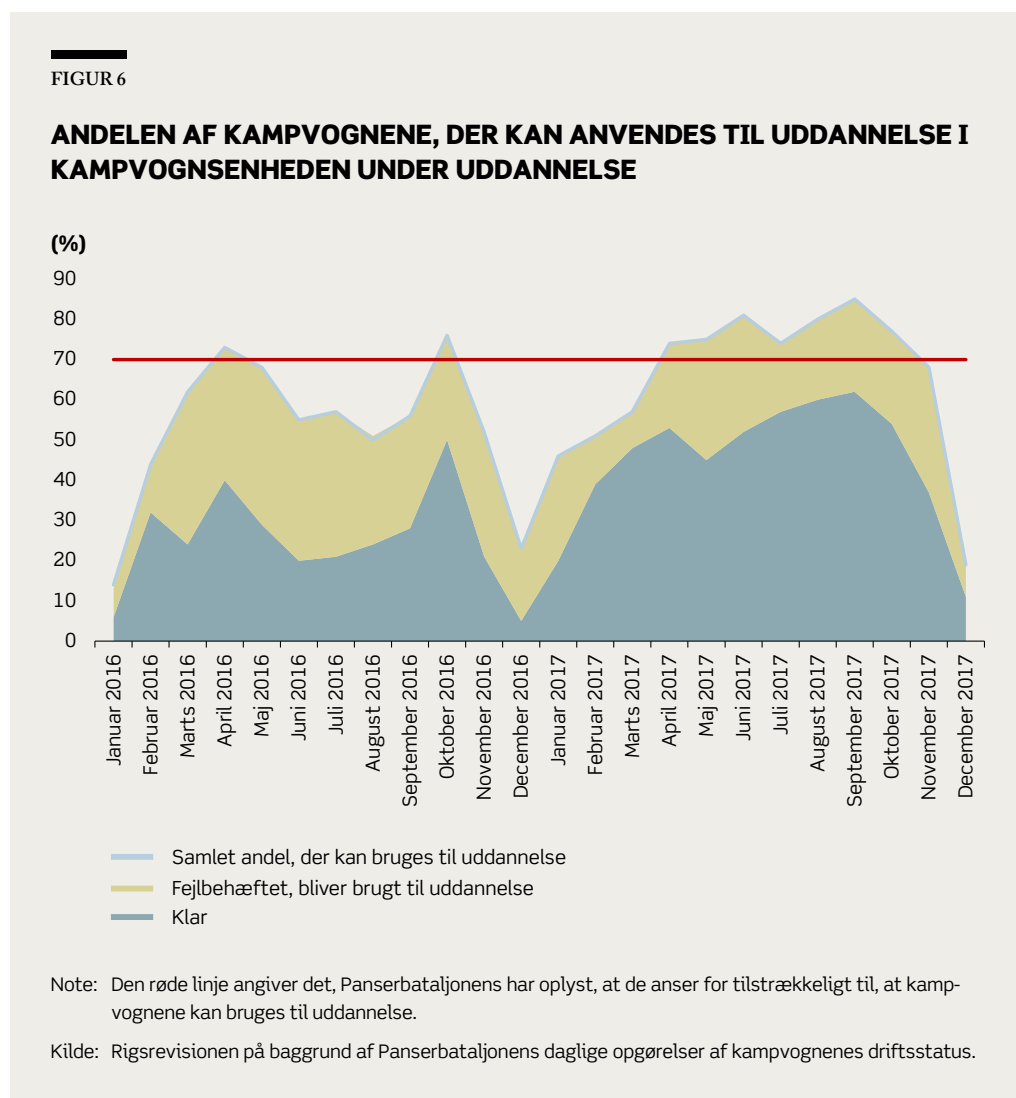
54. I april 2015 udarbejdede Forsvaret en redegørelse for udstyrssituationen i Hæren. Det fremgår af redegørelsen, at udstyrssituationen for kampvognene har været mindre tilfredsstillende på grund af manglende reservedele. Problemerne med udstyrssituationen har betydet, at kampvognene ikke har været til rådighed for besætningerne i tilstrækkeligt omfang, og at det har påvirket muligheden for at gennemføre uddannelsesaktiviteter.

KANNIBALISERING

Flytning af udstyr fra én kampvogn til en anden.

Forsvaret fulgte op på rapporteringen senere i april 2015, i september 2015 og i februar 2017. Det fremgår af redegørelsen fra februar 2017, at Forsvaret konstaterer, at der stadig er problemer med rådigheden af kampvognene. Forsvarsministeriet har oplyst, at det er en balance mellem at udvise skyldige økonomiske hensyn ved ikke at opbygge unødigt store reservedelslagre mod, at det har konsekvenser for uddannelsen med kampvognene, hvis der ikke er tilstrækkeligt reservedele. Ministeriet har videre oplyst, at ministeriet anser området for at være i fortsat bedring.

55. Figur 6 viser, hvor stor en del af kampvognene der har kunnet anvendes til uddannelse fra januar 2016 til december 2017 baseret på Panserbataljonens daglige opgørelser.

Det fremgår af figur 6, at den samlede andel af kampvognene i enheden, som kan anvendes til uddannelse, har udgjort mellem 14 % og 85 %. Det fremgår derudover af figuren, at 7-39 % af enheden i hele perioden har været fejlbehæftede, men alligevel har kunnet bruges til uddannelse. Andelen af kampvogne, der kan anvendes, har været over 70 % – som er det, Panserbataljonen anser som tilstrækkeligt – i 2 måneder af 2016 og 7 måneder af 2017.

I 2017 er andelen af kampvogne i kampvognsenheden, der kan anvendes til uddannelse, steget til over 70 %. Andelen af kampvogne, som er klar, er dog faldet i slutningen af 2017.

56. Forsvarsministeriet har oplyst, at antallet af kampvogne, der løbende er klar til uddannelsesbrug, ikke siger noget om, hvorvidt Forsvaret har haft nok kampvogne til at løse uddannelsesopgaven. Forsvaret anfører, at perioder med få kampvogne klar til uddannelsesbrug kan skyldes, at der ikke er behov for at have alle kampvogne klar i perioder med lav aktivitet, fx under ferie. Ministeriet har oplyst, at Forsvaret tilstræber at lægge eftersyn og reparation af kampvognene i disse perioder, og i 2016 og 2017 er det særligt foregået i december-februar. Ministeriet har endvidere oplyst, at det prioriteres, at kampvognene skal være klar i perioder med øvelser. Rigsrevisionen undersøgelse viser dog, at rådigheden også var lav i bl.a. maj og juni 2016, hvor Forsvarsministeriet har oplyst, at primære uddannelsesaktiviteter med kampvognene fandt sted.

57. Forsvarsministeriet har videre oplyst, at anvendelsen af kampvogne til henholdsvis beredskabs- og uddannelsesopgaven i praksis ikke er klart adskilt, og at kampvogne, der varetager beredskabet, fx kan bruges til uddannelsesaktiviteter. Forsvaret har imidlertid selv fastlagt, at der skal være én kampvognsenhed, der varetager beredskabet, og én kampvognsenhed under uddannelse til fremtidigt beredskab. Undersøgelsen viser, at Panserbataljonen samlet set ikke har rådet over én hel kampvognsenhed klar til udsendelse i 2017, selv om der har været tilmeldt en kampvognsenhed til NATO's højeste beredskab, hvor man skal være klar inden for ganske få dage. På grund af den lave andel af kampvogne, der er klar til brug, har Panserbataljonen brugt de bedst fungerende kampvogne til uddannelse af den kampvognsenhed, der skal varetage beredskabet fra 2018. Ministeriet har oplyst, at i tilfælde af at beredskabet udløses, vil Forsvaret prioritere at udsende de bedst fungerende kampvogne. Det betyder, at hvis kampvognene udsendes, vil Forsvaret ikke have tilstrækkeligt fungerende kampvogne tilbage til øvrige opgaver, herunder uddannelse. Forsvaret har oplyst, at der formelt ikke er krav om, at Forsvaret skal uddanne en ny kampvognsenhed, i tilfælde af at kampvognsenheden, der varetager beredskabet, udsendes, men Forsvaret vil i praksis sandsynligvis prioritere resurser til at uddanne en ny kampvognsenhed, som kan indsættes som afløsning for den udsendte. Rigsrevisionen kan konstatere, at den lave andel af kampvogne, der er klar til brug, gør kampvognskapaciteten sårbar.

58. Rigsrevisionen kan konstatere, at kampvognene ikke har haft de nødvendige forudsætninger for at løse opgaverne tilfredsstillende, jf. boks 12.

BOKS 12

KONSEKVENSER AF REDUCEREDE FORUDSÆTNINGER FOR KAMPVAGNENES OPGAVELØSNING

I 5 måneder af 2017, hvor kampvognene var tilmeldt NATO's højeste beredskab, hvor man skal være klar inden for ganske få dage, har der ikke været én hel kampvognsenhed klar til udsendelse. Det betyder, at i tilfælde af at beredskabet var blevet udløst i 2017, skulle Forsvarsministeriet prioritere enten at reparere et antal kampvogne (hvis Forsvaret rådede over de nødvendige reservedele), at kannibalisere de øvrige kampvogne eller at anvende de kampvogne, der var tilknyttet Hærens Kamp- og Ildstøttecenter.

Manglen på udstyr til kampvognene har i 2017 medført, at Hæren har tæret på den reservedelspakke, som skulle følge kampvognene, hvis de blev udsendt. Dette har udfordret kampvognenes udholdenhed i tilfælde af udsendelse, indtil reservedelspakken er blevet genopbygget.

RESULTATER

Undersøgelsen viser, at andelen af kampvogne, der har været klar til brug, har været lav i både 2016 og 2017. Mange kampvogne har ikke været i køreklar stand, og Forsvaret har ikke haft et tilstrækkeligt antal kampvogne klar til brug i den kampvognsenhed, der varetog beredskabet i 2016 og 2017. På trods af at kampvognene har varetaget NATO's højeste beredskab i 2017 og har skullet være klar til udsendelse inden for ganske få dage, er der 5 måneder af 2017, hvor Panserbataljonen ikke har haft det tilmeldte antal kampvogne klar ud af det samlede antal kampvogne, som de råder over. Forsvarsministeriet anerkender, at der i undersøgelsesperioden har været udfordringer med driften af kampvognene. Forsvarsministeriet har dog vurderet, at hvis beredskabet var blevet udløst, ville Forsvaret kunne udsende en komplet kampvognsenhed ved at omfordele kampvogne og prioritere en ekstra indsats til reparation. Forsvarets brug af reservebeholdningen til den daglige drift af kampvognene har udfordret kampvognenes udholdenhed i tilfælde af udsendelse, indtil reservebeholdningen er blevet genopbygget. Den lave andel af kampvogne, der har været klar til brug, har medført, at kampvognenes besætninger ikke har haft de nødvendige forudsætninger for at uddanne sig optimalt. Andelen af kampvogne, der har kunnet bruges til uddannelse, er dog øget i løbet af 2017.

2.4. FORSVARSMINISTERIETS VIDERE ARBEJDE MED STYRING

59. Forsvarsministeriet har oplyst, at ministeriet på baggrund af Rigsrevisionens undersøgelse – og set i lyset af den aktuelle sikkerhedspolitiske situation og det senest indgåede Forsvarsforlig 2018-2023 – arbejder på at styrke den overordnede styring af og tilsyn med Forsvarets opgaveløsning, herunder Forsvarets indsættelses- og beredskabsopgaver. Det er målsætningen for udviklingsarbejdet at styrke ministeriets muligheder for at følge op på aktiviteter, hvor der er konstateret væsentlige udfordringer, eller som kræver særlig opmærksomhed. Rigsrevisionen finder det velbegrundet, at ministeriet arbejder på at styrke den overordnede styring af og tilsynet med Forsvarets opgaveløsning.

Rigsrevisionen, den 5. september 2018

Lone Strøm

/Peder Juhl Madsen

BILAG 1. METODISK TILGANG

Formålet med undersøgelsen er at vurdere, om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Derfor har Rigsrevisionen undersøgt følgende:

- Har fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene haft de nødvendige forudsætninger for at kunne løse alle deres opgaver, dvs. beredskab, indsættelse og uddannelse, tilfredsstillende i forhold til Forsvarets egne målsætninger?

I undersøgelsen indgår Forsvarsministeriet, herunder Værnsfælles Forsvarskommando og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse. Værnsfælles Kommando har ansvaret for opgaveløsningen med fregatter, inspektionsskibe og kampvogne og for at udarbejde ledelsesinformation til departementet. Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse har ansvaret for at understøtte vedligeholdelsen af kapaciteterne og udarbejde kvartalsvise materieldriftsrapporter til departementet, som også tilgår Forsvarsforligskredsen.

Undersøgelsen omhandler perioden 2014-2017. Perioden er fastsat, fordi Forsvaret modtog og tog fregatterne i drift i løbet af 2014 og 2015. Fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har alle siden 2014 været enten indsat, tilmeldt beredskabet eller under uddannelse.

Undersøgelsen bygger på en gennemgang af dokumenter, herunder Forsvarsministeriets årsprogram og Værnsfælles Forsvarskommandos handlingsprogrammer, der fastsætter, hvilke opgaver Forsvaret skal løse med fregatter, inspektionsskibe og kampvogne. Derudover bygger undersøgelsen på Forsvarets registreringer af, om kapaciteterne har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Endelig bygger vurderingen på dokumenter vedrørende departementets opfølgning på Forsvarets opgaveløsning.

Væsentlige dokumenter

Rigsrevisionen har gennemgået en række dokumenter, herunder:

- lovgivning om Forsvarets opgaveløsning, herunder forsvarsloven
- Folketingets beslutningsforlag vedrørende international og national indsættelse
- Forsvarsforlig 2014-2017
- Værnsfælles Forsvarskommandos resultatkontrakter for 2014 og 2015 og mål- og resultatplaner for 2016 og 2017
- Forsvarsministeriets årsprogrammer fra 2014 til 2017
- Værnsfælles Forsvarskommandos handlingsprogrammer
- mål- og resultatrapporteringer fra Marinestaben
- mål- og resultatrapporteringer fra Arktisk Kommando
- Forsvarsministeriets materielstatusrapporteringer fra 3. kvartal 2015 til 1. kvartal 2017
- Akt 61 19/11 1997 vedrørende anskaffelse af 51 Leopard 2 kampvogne, Akt 201 12/04 2000 vedrørende opgradering af Leopard 2 kampvogne, Akt 187 17/08 2004 vedrørende anskaffelse af 6 Leopard 2 kampvogne
- Søværnets månedlige interne ledelsesinformation fra 2016 og 2017
- Forsvarsministeriets ledelsesinformation fra 2015 til 2017

- præsentationer fra Hærens månedlige resultat og driftsmøder for 2016 og 2017
- Panserbataljonens daglige opgørelser af kampvognenes driftsstatus fra december 2015 til december 2017
- øvelsesevalueringer fra 2 øvelser med fregatterne
- data om fregatternes og inspektionsskibenes operative evne fra it-systemet Forstruk, og som fremgår af Søværnets månedlige interne ledelsesinformationer
- data om kampvognenes driftsstatus, der fremgår af Panserbataljonens daglige opgørelser af kampvognenes driftsstatus fra december 2015 til december 2017
- udskrifter fra SAP af normopfyldelse og materieflytninger for fregatterne
- Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelses KPI-målinger for fregatter og inspektionsskibe
- Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelses omkostningsregnskaber for fregatter, inspektionsskibe og kampvogne.

Møder og besøg

Rigsrevisionen har holdt møder med Marinestaben, Hærstaben, 1. Brigade, Panserbataljonen, Arktisk Kommando, Forsvarsministeriets departement, Forsvarets Materiel- og Indkøbsstyrelse samt Operationsstaben om målformulering og opfølgning på målopfyldelse for fregatternes, inspektionsskibenes og kampvognenes opgaveløsning.

Derudover har Rigsrevisionen besøgt Operativt Logistisk Støttecenter Korsør, Forsvarets Hovedværksteder i Frederikshavn og 3. Vedligeholdelsesbataljons reparationsafdeling (værksted) i Holstebro i forbindelse med vedligeholdelsen og driften af fregatter, inspektionsskibe og kampvogne.

Dataanalyse

Rigsrevisionen har undersøgt, om fregatterne, inspektionsskibene og kampvognene har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Det har Rigsrevisionen undersøgt ved at vurdere, om fregatterne og inspektionsskibene har haft en tilstrækkelig operativ evne i forhold til Forsvarets egne målsætninger. Derudover har Rigsrevisionen undersøgt udviklingen i, hvor stor en andel af kampvognene i de kampvognsenheder, der varetager beredskabet eller som bruges til uddannelse, der er klar til brug.

Vurdering af fregatternes og inspektionsskibenes operative evne

I beretningen indgår en vurdering af målingerne af fregatternes og inspektionsskibenes operative evne fra 2016 og 2017.

Forsvaret har fastsat forskellige mål for skibenes operative evne afhængigt af opgave. Forsvaret har fastsat intervaller for, hvornår skibenes operative evne er tilfredsstillende, mindre tilfredsstillende eller ikke tilfredsstillende. Forsvaret måler skibenes operative evne i it-systemet Forstruk, hvor skibenes operative evne farvekodes. Skibets operative evne er grøn, hvis den er tilfredsstillende, gul, hvis den er mindre tilfredsstillende eller rød, hvis den er ikke tilfredsstillende. Forsvarsministeriet har dog oplyst, at farvekodningen i Forstruk ikke er retvisende, da alle skibe i samme klasse, fx fregatterne, måles op imod den opgave med det højeste krav til den operative evne. Fx bliver en fregat, der er under uddannelse (som skal have en operativ evne på over 90 %), målt op imod kravet til en fregat, der er tilmeldt beredskab (som skal have en operativ evne på over 91 %). Det betyder, at hvis fregatten har en operativ evne på 90 % vil den være i gul status i Forstruk, selv om den burde være grøn.

Forsvarsministeriet har oplyst, at Forstruk derfor ikke nødvendigvis giver et retvisende billede af, om kapaciteternes operative evne er tilstrækkelig i forhold til de opgaver, de løser. Rigsrevisionen har i undersøgelsen derfor brugt Forsvarets egne målkrav for inspektionsskibes og fregatters forskellige opgaver til selv at farvekode fregatternes og inspektionsskibenes operative evne efter, hvilke opgaver de løser. Farvekoderne i tabel 2, 3, 5 og 8 er derfor retvisende i forhold til Forsvarets målsætninger for fregatternes og inspektionsskibenes operative evne.

Forsvarsministeriet har anført, at Rigsrevisionen tillægger målingerne af skibenes operative evne i Forstruk for stor vægt i forhold til at vurdere, om opgaverne løses på et tilfredsstillende niveau. Forsvarsministeriet anfører i den forbindelse, at en fregat godt kan opfylde beredskabsforpligtelserne på trods af en mindre tilfredsstillende måling i Forstruk. Rigsrevisionen skal hertil bemærke, at Rigsrevisionens vurdering tager udgangspunkt i Forsvarets egne mål for skibenes operative evne og bygger på talmateriale fra Forstruk, som Forsvaret selv producerer og anvender til at følge op på kapaciteternes forudsætninger for at løse deres opgaver. Forsvaret har hermed selv fastsat, hvad der er de nødvendige forudsætninger for, at skibene kan løse deres opgaver tilfredsstillende.

Forsvaret har 5 besætninger, som er i rotation mellem de 2 inspektionsskibe, der er indsat kontinuerligt. Forsvaret måler den operative evne månedligt for hver besætning. I tabel 8 har vi indsat den operative evne for den besætning, der har været på skibene i perioden 2016-2017. I nogle måneder er besætningen på skibet blevet udskiftet i løbet af måneden, og i så fald fremgår et gennemsnit af de 2 besætningers operative evne i tabellen. Tabel 8 er baseret på, at følgende besætninger har været på skibene i 2016 og 2017.

BESÆTNINGER PÅ INSPEKTIONSSKIBENE VED FÆRØERNE OG GRØNLAND

	2016		2017	
	Færøerne	Grønland	Færøerne	Grønland
Januar	1. og 3. besætning	5. besætning	4. og 5. besætning	1. og 3. besætning
Februar	3. besætning	4. besætning	5. besætning	1. besætning
Marts	2. og 3. besætning	4. besætning	2. besætning	1. og 3. besætning
April	5. besætning	2. besætning	2. og 4. besætning	3. besætning
Maj	1. besætning	4. og 5. besætning	4. besætning	1. og 3. besætning
Juni	1. besætning	4. besætning	1. besætning	2. besætning
Juli	1. og 3. besætning	4. og 5. besætning	3. og 5. besætning	2. og 4. besætning
August	3. besætning	5. besætning	3. besætning	4. besætning
September	2. og 3. besætning	5. besætning	2. besætning	3. og 5. besætning
Oktober	2. besætning	1. besætning	2. og 4. besætning	5. besætning
November	2. og 4. besætning	1. og 3. besætning	4. besætning	1. og 5. besætning
December	4. besætning	3. besætning	2. og 4. besætning	1. besætning

Kilde: Rigsrevisionen på baggrund af oplysninger fra Forsvaret.

Vurdering af andelen af kampvogne, der er klar til brug

Rigsrevisionen har undersøgt om kampvognene i den kampvognsenhed, der skal varetage beredskabet, og den kampvognsenhed, der er under uddannelse til at kunne overtage beredskabet i 2018, har haft de nødvendige forudsætninger for at løse deres opgaver tilfredsstillende. Det har Rigsrevisionen undersøgt ved at beregne, hvor stor en andel af kampvognene i kampvognsenhederne der gennemsnitligt har været klar til brug i 2016 og 2017. Rigsrevisionen har baseret vurderingen på Panserbataljonens opgørelser af kampvognenes driftsstatus. Panserbataljonen måler kampvognenes status i forhold til 14 kategorier, herunder om kampvognene er klar til brug, er fejlbehæftede, men kan bruges til uddannelsesbrug, er fejlbehæftede og ikke kan anvendes, er til reparation, afventer reservedele eller er til eftersyn. For hver måned i 2016 og 2017 har Rigsrevisionen beregnet, hvor stor en andel af kampvognene i den kampvognsenhed, der har varetaget NATO-beredskabet, der gennemsnitligt har været klar til brug. Derudover har Rigsrevisionen beregnet, hvor stor en andel af kampvognene, der gennemsnitligt har kunnet bruges til uddannelse.

I figur 5 har Rigsrevisionen beregnet, om Forsvaret gennemsnitligt har rådet over et antal kampvogne, der er klar til brug, svarende til en hel kampvognsenhed (som er det antal kampvogne, der har været tilmeldt til NATO's beredskab), i hver måned af 2017. Det har Rigsrevisionen gjort ved at beregne det antal kampvogne, der gennemsnitligt har været klar til brug hver måned ud af det samlede antal kampvogne, som Panserbataljonen råder over.

Datagrundlag for vurdering af kampvognenes forudsætninger for at løse deres opgaver

Rigsrevisionen har baseret vurderingen af kampvognenes forudsætninger for at løse deres opgaver på Panserbataljonens daglige opgørelser af kampvognenes driftsstatus, da opgørelserne giver mest information og det bedst mulige billede af, hvor mange kampvogne der er klar til brug, og årsagerne til, hvorfor de resterende kampvogne ikke er klar til brug.

Rigsrevisionen baserer således ikke Rigsrevisionens vurdering på Forsvarets kvalitative vurderinger af kampvognenes rådighed og operative evne, da det ikke fremgår tydeligt, hvad der lægges til grund for disse vurderinger. Fx fremgår det af Forsvarets kvalitative vurdering, at rådigheden over kampvognene var 97 % i februar 2017, og at den høje rådighed skyldtes, at kampvogne, der er til eftersyn, reparation eller ombygning, ikke medregnes. Måneden efter – i marts 2017 – vurderer Forsvaret kampvognenes rådighed til 50 %, hvilket Forsvaret begrundes med, at mange kampvogne er til reparation og eftersyn. Da kampvogne til reparation og eftersyn dermed indgår i den vurderede rådighed i marts, men ikke i februar, er det uklart, hvor mange af kampvognene der er medregnet i de resterende måneder.

Rigsrevisionen konstaterer, at Forsvaret ikke har fremlagt underliggende dokumentation eller forklaring for de kvalitative vurderinger. Det er således ikke muligt for Rigsrevisionen at få indblik i, hvad der ligger bag Forsvarets kvalitative vurdering af kampvognenes status. På den baggrund baserer Rigsrevisionen vurderingen på Panserbataljonens opgørelser af kampvognenes driftsstatus, da Rigsrevisionen vurderer, at de giver det mest præcise billede af, hvor mange kampvogne Forsvaret har klar til brug.

Standarderne for offentlig revision

Revisionen er udført i overensstemmelse med standarderne for offentlig revision. Standarderne fastlægger, hvad brugerne og offentligheden kan forvente af revisionen, for at der er tale om en god faglig ydelse. Standarderne er baseret på de grundlæggende revisionsprincipper i rigsrevisionernes internationale standarder (ISSAI 100-999).

BILAG 2. ORDLISTE

Arktisk Kommando	Myndighed under Forsvaret, der har ansvaret for at løse opgaver i Arktis.
Besætning	Det personale, der er på et skib eller på en kampvogn.
Certificering	En vurdering af, at et skib eller en kampvognsenhed er klar til at løse indsættelses- og beredskabsopgaver.
DOST (Danish Operational Sea Training)	Øvelse, som fregatter skal gennemføre for at blive certificeret til at løse indsættelses- og beredskabsopgaver.
Fiskeriinspektion	Forsvaret gennemfører kontrolbesøg på fiskerifartøjer i Arktis for at forebygge og reagere på overtrædelser af Grønlands og Færøernes fiskerilovgivning.
Forsvarsforlig 2013-2017	En flerårig politisk aftale, som fastsætter rammer og ambitionsniveau for Forsvarets opgaveløsning. Aftalen er indgået mellem Socialdemokraterne, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Venstre, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti.
Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbs- styrelse	Styrelse under Forsvarsministeriet, der har ansvaret for at indkøbe materiel og varer, herunder reservedele, samt koordinere eftersyn af kapaciteter.
GN DCTC (Germany Naval Damage Control Training Centre)	Øvelse, som fregatter skal gennemføres i uddannelsesforløb frem mod certificering til at varetage indsættelses- og beredskabsopgaver.
Havmiljøopgave	Forsvaret gennemfører kontrolbesøg af skibe og bekæmper forureninger i Arktis.
Indsættelse	Anvendes i beretningen som fællesbetegnelse for, når skibe og kampvogne løser myndighedsopgaver eller deltager i internationale missioner.
Materielstatusrapport	Dokument, der vedrører status for drift og anskaffelse af udvalgte kapaciteter.
Operativ evne	En kapacitets operative evne angiver kapacitetens evne til at løse sine opgaver. Der indgår både udstyr og besætningsmedlemmer samt besætningernes uddannelsesniveau i vurderingen af den operative evne.
Suverænitethævdelse	Forsvaret skal opdage og reagere på grove eller systematiske ulovligheder på grønlandsk og færøsk land- og søterritorium.
Uddannelse	Anvendes i beretningen om Forsvarets opgave med at gøre skibe og kampvogne klar til at blive indsat og varetage beredskaber.
Udstyr	Anvendes i beretningen som fællesbetegnelse for skibenes og kampvognenes materielsystemer, fx radarer og motorer.
Værnsfælles Forsvarskommando	Militær styrelse under Forsvarsministeriet, som styrer og koordinerer underliggende militære myndigheder.